

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KOLEKTİF BİR HAFIZA MEKANININ İYİLEŞTİRME SÜRECİ:
YENİ CAMİ VE ÇEVRESİ (MALATYA) İÇİN
PEYZAJ TASARIM ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
BURAK KURUÇAYLI

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tezin Danışmanı: Doç. Dr. Füzan ASLAN

ŞUBAT 2020

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Kolektif Bir Hafıza Mekanının İyileştirme Süreci:
Yeni Cami Ve Çevresi (Malatya) İçin
Peyzaj Tasarım Önerisi

DANIŞMAN

Doç. Dr. Fűrüzan Aslan

HAZIRLAYAN

Burak Kuruçaylı

Jürimiz tarafından/....../20...tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez oybirliğı /oyçokluğı ile başarılı bulunarakAnabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı İmza

1. Doç. Dr. Fűrüzan ASLAN (Tez Danışmanı)	
2. Dr. Öğr. Üyesi, Aysun TUNA	
3. Dr. Öğr. Üyesi,Oğuz ATEŞ	

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğı'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/....../20... tarih ve 20....../..... sayılı Kararıyla da uygun görölmüştür.

.....

Enstitüsü Müdürü

TEŐEKKÖR

Bu çalışmanın her aşamasında yardım, öneri ve desteğini esirgemeden beni yönlendiren danışman hocam Doç. Dr. Fűrüzan ASLAN, Dr. Öğr. Üyesi Aysun TUNA ve Dr. Öğr. Üyesi Oęuz ATEŐ'e, Malatya tarihi ve kùltür envanterlerinde Malatya Bùyùkřehir Belediyesine ve emekli gazeteci Celal YALVAÇ'a, çalışma dōnemi boyunca, her konuda desteğini eksik etmeyen Yařar MENTEŐ ve Ömer Faruk BAŐGÜN'e teőekkür ederim.

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kolektif Bir Hafıza Mekanının İyileştirme Süreci: Yeni Cami Ve Çevresi (Malatya) İçin Peyzaj Tasarım Önerisi” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakların, hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Burak KURUÇAYLI

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ONUR SÖZÜ	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı	2
1.2. Çalışmanın Kapsamı.....	2
2. KURAMSAL TEMELLER	3
2.1. Hafıza Olgusu.	3
2.2. Hafıza-Tarih İlişkisi.....	5
2.3. Hafıza Çeşitleri	8
2.4. Kolektif Hafıza	8
2.5. Hafıza Mekanları	11
2.6. Hafıza Mekanı Olarak Tarihi Çevreler	13
2.6.1. Tarihi Çevre Koruma Yaklaşımları	14
2.6.2. Tarihi Çevre İyileştirme Süreci.....	15
2.6.3. Tarihi Çevre İyileştirme Sürecine İlişkin Dünyadan Örnekler	16
2.6.3.1. Belçika-Bruge Kenti T Zand Meydanı Sağlıklaştırma Çalışması ...	17
2.6.3.2. Rusya-Moskova Kenti Tverskaya Zastava Meydanı Sağlıklaştırma Çalışması	18
2.6.3.3. İtalya-Lucca Kenti Piazza San Michele Meydanı Sağlıklaştırma Çalışması	20
2.6.3.4. Hollanda-Leidschendam Tarihi Merkezi Sağlıklaştırma Çalışması	22
2.6.4. Tarihi Çevre İyileştirme Sürecine İlişkin Türkiye’den Örnekler.....	23
2.6.4.1. Eskişehir Hamamyolu Sokak Sağlıklaştırma Projesi.....	24
2.6.4.2. Gaziantep Şehreküstü Bölgesi Sokak ve Cephe Sağlıklaştırma Çalışması	27
2.6.4.3. Edirne-Selimiye Camii ve Çevresi Sağlıklaştırma Çalışması-Projesi	29
2.6.4.4. Antalya Tarihsel Kent Merkezi Kentsel Sağlıklaştırma Çalışması.	31
2.6.4.5. Kuzguncuk (Üsküdar) Tarihi Doku Koruma ve Yayalaştırma Projesi	33
2.6.4.6. Ankara-Ulus Tarihi Kent Merkezi Kentsel Sağlıklaştırma	

Çalışması.....	35
3. MATERYAL VE YÖNTEM	38
3.1. Materyal.....	38
3.1.1. Malatya Kenti.....	38
3.1.1.1. Malatya İli Fiziksel Özellikleri ve Ulaşım Ağı	39
3.1.1.2. Malatya İli Kültürel Özellikleri.....	39
3.1.1.3. Malatya İli İklimsel Özellikleri	40
3.1.1.4. Yeni Cami (Hacı Yusuf Taş Cami).....	40
3.2. Yöntem	40
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	44
4.1. Malatya Yeni Cami'nin Tarihsel Süreci ve Elde Edilen Bulgular	44
4.2. Yeni Cami Hafıza Mekanı Bileşenleri.....	50
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	58
6. KAYNAKLAR	64
7. EKLER.....	70

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1:	Paylaşılan anıların tipolojisi	5
Şekil 2.2:	Belçika-Brugge Kenti T Zand Meydanı Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı	17
Şekil 2.3:	Belçika-Brugge Kenti T Zand Meydanı Sağlıklaştırma Çalışması	18
Şekil 2.4:	Rusya-Moskova Kenti Tverskaya Zastava Meydanı Sağlıklaştırma Çalışması	19
Şekil 2.5:	İtalya-Lucca Kenti Piazza San Michele Meydanı Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı	21
Şekil 2.6:	İtalya-Lucca Kenti Piazza San Michele Meydanı Sağlıklaştırma Çalışması	21
Şekil 2.7:	Hollanda-Leidschendam Tarihi Merkezi Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı	22
Şekil 2.8:	Hollanda-Leidschendam Tarihi Merkezi Sağlıklaştırma Çalışması	23
Şekil 2.9:	Eskişehir Hamamyolu Sokak Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı	25
Şekil 2.10:	Eskişehir Hamamyolu Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	25
Şekil 2.11:	Eskişehir Hamamyolu Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	26
Şekil 2.12:	Eskişehir Hamamyolu Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	26
Şekil 2.13:	Eskişehir Hamamyolu Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	26
Şekil 2.14:	Gaziantep Şehreküstü bölgesi Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı	28
Şekil 2.15:	Gaziantep Şehreküstü Sokak Sağlıklaştırma Çalışması.....	28
Şekil 2.16:	Gaziantep Şehreküstü Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	28
Şekil 2.17:	Gaziantep Şehreküstü Sokak Sağlıklaştırma Çalışması.....	28
Şekil 2.18:	Gaziantep Şehreküstü Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	28
Şekil 2.19:	Edirne Selimiye Cami ve Çevresi Sağlıklaştırma Çalışması	29
Şekil 2.20:	Edirne Selimiye Cami ve Çevresi Sağlıklaştırma Çalışması	30
Şekil 2.21:	Edirne Selimiye Cami ve Çevresi Sağlıklaştırma Çalışması	31
Şekil 2.22:	Edirne Selimiye Cami ve Çevresi Sağlıklaştırma Çalışması	31
Şekil 2.23:	Edirne Selimiye Cami ve Çevresi Sağlıklaştırma Çalışması	31
Şekil 2.24:	Antalya Kale Kapısı ve Çevresi Sokak Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı	32
Şekil 2.25:	Antalya Kale Kapısı Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	32
Şekil 2.26:	Antalya Balbey Mahallesi Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	33
Şekil 2.27:	Kuzguncuk (Üsküdar) Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı	34
Şekil 2.28:	Kuzguncuk (Üsküdar) Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	34

Şekil 2.29:	Ankara-Ulus Sokak Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı	35
Şekil 2.30:	Ankara-Ulus Meydanı Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	36
Şekil 2.31:	Ankara-Ulus Meydanı Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	36
Şekil 3.1:	Malatya Yeni Cami ve Yakın Çevre Analizi	38
Şekil 3.2:	Malatya Yeni Cami görseli	40
Şekil 3.3:	Çalışma yöntemi akış diyagramı.....	41
Şekil 4.1:	Malatya Yeni Cami ve Yakın Çevre Analizi	44
Şekil 4.2:	Malatya Yeni Cami ve Çevresi İmar Planı	45
Şekil 4.3:	1930’larda Malatya Yeni Cami ve çevresi	45
Şekil 4.4:	2020’lerde Malatya Yeni Cami ve çevresi	45
Şekil 4.5:	Malatya Yeni Cami ve Çevresi İmar Planı	46
Şekil 4.6:	1960’larda Malatya Yeni Cami ve Çevresi	46
Şekil 4.7:	2020’lerde Malatya Yeni Cami ve Çevresi	46
Şekil 4.8:	Malatya Yeni Cami ve Çevresi İmar Planı	47
Şekil 4.9:	1970’lerde Malatya Yeni Cami ve Çevresi	47
Şekil 4.10:	2020’lerde Malatya Yeni Cami ve Çevresi	47
Şekil 4.11:	Malatya Yeni Cami ve Çevresi İmar Planı	48
Şekil 4.12:	1980’lerde Malatya Yeni Cami ve Çevresi	48
Şekil 4.13:	2020’lerde Malatya Yeni Cami ve Çevresi	48
Şekil 4.14:	2020 yılı Malatya Yeni Cami ve Çevresi	49
Şekil 4.15:	2020 yılı Malatya Yeni Cami ve Çevresi	49
Şekil 4.16:	Çalışmada Görüşme Yapılan Kişiler	50
Şekil 4.17:	Yeni Cami ve Çevresi Yakın Çevre Analizi	51
Şekil 4.18:	Yeni Cami ve meydanı Yakın Çevre Analizi	52
Şekil 4.19:	Bakırcılar Çarşısı Yakın Çevre Analizi	53
Şekil 4.20:	Malatya Bakırcılar Çarşısı Restorasyon müdahalesi öncesi	54
Şekil 4.21:	Malatya Bakırcılar Çarşısı Restorasyon müdahalesi sonrası	54
Şekil 4.22:	Şire Pazarı Yakın Çevre Analizi	55
Şekil 4.23:	Malatya Şire Pazarı eski kullanım alanı	56
Şekil 4.24:	Malatya Şire Pazarı yeni kullanım alanı	56
Şekil 5.1:	Çalışma alanı ve yakın çevre analizi	58
Şekil 5.2:	Yeni Cami avlu tasarım önerisi	60
Şekil 5.3:	Yeni Cami avlu tasarım önerisi	61
Şekil 5.4:	Yeni Cami avlu tasarım önerisi	62

Şekil 5.5:	Yeni Cami avlu tasarım önerisi	62
Şekil 5.6:	Yeni Cami avlu tasarım önerisi	63

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KOLEKTİF BİR HAFIZA MEKANININ İYİLEŞTİRME SÜRECİ: YENİ CAMİ VE ÇEVRESİ (MALATYA) İÇİN PEYZAJ TASARIM ÖNERİSİ

Burak Kuruçaylı

İnönü Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

71 + viii sayfa

2020

Danışman: Doç. Dr. Fûrûzan Aslan

Kentlerde meydana gelen hızlı gelişmeler, göçler, sosyo-ekonomik durumlar ve yaşam alanları hızlı bir şekilde gelişim göstermekte ve toplumlar bu gelişimin içerisinde yerlerini almaktadırlar. Meydana gelen gelişim/değişim süreçleri tarihi dokuların zamanla izlerinin silinerek kaybolmasına neden olmaktadır. Tarihi özellikleri barındıran, tarih-zaman-mekan-insan bileşenlerini kapsayacak nitelikte Malatya’da yer alan ve hafıza mekanlarını oluşturan, Hacı Yusuf Taş Cami (Yeni Cami) ve yakın çevresinde yer alan Mısır Çarşısı ve Bakırcılar Çarşısı’nın yer aldığı alanlar incelenmiştir.

Tez çalışmasında Dünya’da ve Türkiye’de tarihi sokak ve meydanlara yönelik hazırlanmış tasarım önerileri irdelenerek; Malatya Yeni Cami ve çevresindeki mekanların birbirleriyle olan etkileşimleri incelenmiştir. Çalışmada sözlü tarih yöntemi kullanılmıştır. Yeni cami ve çevresinde yer alan çarşıların yakın tarihte insanların hafızasında ne denli yer ettiği yapılan sözlü tarih çalışmalarıyla anlaşılmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler ışığında kolektif bellek dikkate alınarak Yeni Cami ve çevresinde yer alan bölgedeki tarihi özellikler yansıtılmaya çalışılmış ve tasarım önerisi hazırlanmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER: Hafıza, Hafıza Mekanları, Kolektif Hafıza ve Sözlü Tarih.

ABSTRACT

Master Thesis

**IMPROVEMENT PROCESS OF A COLLECTIVE MEMORY SPACE:
LANDSCAPE DESIGN PROPOSAL FOR NEW
MOSQUE AND ITS SURROUNDINGS (MALATYA)**

Burak Kuruçaylı

İnönü University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

71 + viii sayfa

2020

Supervisor: Doç. Dr. Fűrüzan Aslan

Rapid developments in cities, migrations, socio-economic conditions and living areas are developing rapidly and societies are taking their place in this development. The processes of development/change that occur cause the traces of historical tissues to be erased and lost over time. The areas of Hacı Yusuf Taş Cami (Yeni Cami) and the Egyptian Bazaar and Coppersmiths Bazaar, which are located in the vicinity of Malatya, which contain historical features, which comprise the components of history-Time-Space-human, and which constitute memory spaces, were examined.

In his thesis, the design proposals prepared for historical streets and squares in Turkey and the world were examined and the interactions between Malatya Yeni Cami and the surrounding areas were examined. Oral history method was used in the study. In recent history, the importance of the new mosque and its surrounding bazaars in people's memory has been tried to be understood by oral history studies. In the light of the data obtained, we tried to reflect the historical features of the Yeni Cami and its surrounding area by taking into account the collective memory and the design proposal was prepared.

KEYWORDS: Memory, memory spaces, collective memory and oral history.

1. GİRİŞ

Hafıza kavramı günümüzde küreselleşmenin yarattığı etkiyle giderek önemini yitiren bir olgu haline gelmiştir. Hafıza Arapça kökenli bir kelime olup, bilgilerin, deneyimlerin ve duyguların insan zihninde yer edinmesiyle oluşan düşünsel bir depolama aracıdır. İnsanın geçmiş değerlerini hatırlaması, kimliğini kaybetmemesi ve deneyimlerini unutmaması için en önemli unsur hafızadır. Ancak hafıza kavramını yalnızca insan zihniyle sınıflandırmak doğru bir yaklaşım değildir. Hafıza kavramı bireylerle ilgili olduğu kadar toplumlarla ve kentlerle de alakalıdır. Günümüzde kentlerin kimliği ve tanınabilirliği güçlü bir toplumsal hafızanın etkileriyle mümkün olmaktadır. Bu bağlamda toplumsal hafızanın güçlenmesi ise şehirlerin insanların belleğinde yer eden mekanları orijinal haliyle koruyabilmesi ve sürdürülebilirliğini sağlamasıyla mümkündür. Kentlerde yer alan bu mekânlar hafıza mekanları olarak ta tanımlanabilirler. Hafıza mekânlarının çokluğu ve niteliği bulunduğu şehrin tanınabilirliği kimliği ve özgünlüğü açısından oldukça önemlidir. Kolektif bir hafıza mekanının toplumun zihninde yarattığı algı o mekanın karakter ve kimliği ile doğrudan ilişkilidir. Mekanın hatırlanabilir olması için kendine has özellikleri ve farklı biçimlerde algılanabilirliği önemlidir.

Günümüz kentleri zaman geçtikçe kolektif hafıza açısından giderek daha olumsuz bir hal almaktadır. Söz konusu kentlere belirli süre aralıklarla gelen bir birey kenti tanımakta zorluk çekmektedir bunun nedeni yerel yönetimlerin yanlış politikaları, tarihi dokunun tahribatı ve koruma uygulamalarının yetersizliğidir. Şehrin tarihi dokusu korunamadığı zaman kolektif bellek açısından tanınabilirliği büyük ölçüde azalmaktadır. Günümüzde kentlerde bulunan kaleler, camiler, türbeler, hamamlar, çeşmeler, tarihi konutlar, meydanlar ve sokaklar gibi geçmişten günümüze kadar olan süreçte tam olarak korunamamış olsa da bir şekilde ulaşan eserler kolektif birer hafıza mekanıdır. Bu mekanların üzerinden yüzyıllar geçse dahi olduğu gibi korunması ve gelecek nesillere aktarılması, bahse konu alanların hafıza mekanı özelliklerini kaybetmemesi açısından önemlidir. Çünkü bu mekanlar insanlara geçmişi ve söz konusu şehrin geçmişteki halini yaşantısını hatırlatan ortak mekanlardır. Malatya ilinde yer alan yeni camii ve çevresi bu mekanlara güzel bir örnek olarak gösterilebilir. Tarihi cami, çevresindeki pazaryeri ve yaşam alanlarıyla birlikte yaşayan bir tarihi doku örneğidir. Ancak bu alan günümüzde tarihteki görünümünden uzak ve plansız bir çevre ile varlığını sürdürmektedir. Cami ve çevresindeki alanlar olması gerekenden uzak bir görüntüdedir. Malatya ili için tarihteki mihenk taşlarından biri olan bu alan günümüzde planlı ve optimum düzeyde sürdürülebilir

bir yaklaşıma ihtiyaç duymaktadır. Bu durumun giderilmesi ve alanın tarihi dokusunun iyileştirilmesi kolektif hafıza açısından olumlu sonuçlar doğuracağı gibi kente gelen ziyaretçilerin bu mekanı tarihte olduğu gibi algılayabilmelerini de sağlayacaktır. Bu fikirden yola çıkılarak söz konusu alanda yapılacak düzenlemeler alanın tarihteki karakter ve kimliğini ön plana çıkararak kolektif hafıza mekanı olma özelliğini geliştirecek ve sürdürülebilirliği sağlayarak bu değerlerin gelecek nesillere aktarılabilmesini kolaylaştıracaktır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Bu tez çalışmasının amacı Malatya İlinde bulunan Yeni Camii ve çevresinde bulunan pazaryeri, meydan, sokak gibi alanlarda tarihi dokunun iyileştirilmesi ve bu şekilde alan kolektif bir hafıza mekanı olma özelliğinin kazandırılmasıdır. Bu şekilde alanın optimum düzeyde sürdürülebilir gelişimi sağlanarak korunması ve geliştirilmesi amaçlanmıştır.

1.2 Çalışmasının Kapsamı

Bu tez çalışması 5 ana başlıktan oluşmaktadır. Birinci kısımda, hipoteze giriş yapılarak çalışmanın ana düşüncesi, amacı ve kapsamı hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci kısımda ise çalışmanın kuramsal temelleri irdelenmiş ve çalışmanın hangi fikri kavramlardan ortaya çıktığı röper noktaları ve ilgili tanımlara, örneklere yer verilmiştir. Üçüncü kısımda çalışmanın yönteminden bahsedilerek bu tez çalışmasının hazırlanmasında hangi tekniklerden yararlanıldığı ve bu tekniklerin uygulanma biçimleri hakkında bilgiler verilmiştir. Dördüncü kısımda ise yapılan bu araştırmalar çerçevesinde hangi verilere ulaşıldığı belirtilerek elde edilen bulgular hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Beşinci kısımda ise yapılan araştırmalar değerlendirmeler ve ulaşılan bulgular neticesinde varılan sonuç tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1.Hafıza Olgusu

Bir mekânın geçmişi ile ilgili “ne biliyoruz” dan “nasıl hatırladığımıza”, kuşaklar arası değişikliklere; geçmişin yeniden şekillendirmesine kadar merak edilen bütün gerçeklerin ortaya çıkarılmasında hafıza kavramı yatmaktadır. Hafıza, bilinenlerden bilinmeyenlere uzanan olaylar dizisinin temel anahtarıdır. Sosyal ve kültürel değişimler insanların ve toplumların neyi, niçin hatırladığını ve unuttuğunu etkiler. Toplumsal boyutlarda düşünüldüğünde, hafıza yeni bir konudur. Bununla birlikte, son yıllarda gerek ulusal, gerekse uluslararası düzeyde hafızayı önemseyen, büyüyen bir disiplin grubu oluşmuştur.

Hafızanın etkisi için son yıllarda artmış, toplumsal hafıza ve etkileri akademisyenlerce dikkatle incelenmeye başlanmıştır. Birçok ülkede kapsamlı bir şekilde analiz edilmiş, iç politika ve kültür bağlamında özel anılar bazı kavramsal ve teorik gelişmeler çerçevesinde derinlemesine incelenmiştir. Bazı ülkelerde hafızanın neden ön plana çıktığı, bazı ülkelerde ise neden sonradan ortaya çıktığını açıklamak belki de en büyük kavramsal zorluktur. Hafızanın ortaya çıkmasını kolaylaştırabilen birbiriyle ilişkili birçok değişken vardır. Geçmişinde diktatör bir rejimle yönetilen ya da toplumsal bir travma geçiren ve daha sonra barış ve demokratik sistemleri yeniden kuran hemen her ülkede hafıza ön plana çıkmıştır (Langenbacher ve Shain, 2010).

Staiger ve diğerlerine göre (2009) hafızaya olan ilgi, beşeri ve sosyal bilimlerdeki disiplinler arasında uzanırken, kent üzerinde yapılan araştırmalarla özel bir yankı uyandırmıştır. 1990’lar, “hafıza kültürünün” yükselişine tanık olmuştur. Hafızaya olan yoğun ilgiden dolayı bir “hafıza endüstrisi” oluşmuştur. Bununla birlikte, bazıları için bu yoğun ilgi hafıza krizinin işareti olarak yorumlanmış ve birçok bilim adamı, bu terimle ilgili terminolojik belirsizlik, anlamsal yük ve retorik kötüye kullanım hakkında tavsiyelerde bulunmuştur (Aslan ve Menteş, 2019).

Hafıza kavramı ile ilgili birçok tanımlama mevcuttur. Hafızanın İngilizce dilindeki karşılığı “memory” olup, memory kelimesinin kökü olan “memor” Latince dikkatli (mindful) anlamına gelmektedir (Casey, 2005).

Alman edebiyat eleştirmeni, düşünür, kültür tarihçisi ve estetik kuramcı Walter Benjamin’e göre, hafıza geçmişin sahnesidir. Hafıza sadece bireylerin hatırladıkları ya da günümüzde anlatılan hikâyeler hakkında bilgi değildir. Bu, nesnel tarihsel gerçekleri

keşfetme sürecinden ziyade, geçmişî günümüzde yeniden biçimlendirme ve yeniden birleştirme sürecidir (Till, 2005).

Mills'e göre (2014) hafıza bugünü de içeren bir süreçtir. Her ne kadar hafıza ile geçmişe gönderme yapılıyor olsa da söz konusu geçmiş belirli biçimlerde ve seçilerek hatırlanmaktadır. Hafıza paylaşılan kimliğin hayalde canlandırılma sürecindeki en önemli unsurlarından birini kapsamakta; geçmişe ilişkin ortak bir hafızanın yeniden üretilmesine olanak sağlamaktadır. Hafıza kendi peyzajını üreterek gerçeklik kazandıracak simgelere ihtiyaç duymaktadır. Dolayısı ile hafıza peyzaj gibi dinamik bir yapıya sahip olup önceden belirlenememekte; fiziksel veya zihinsel bir alanı nitelerken toplumsal tarihi de anlatmaktadır. Aynı zamanda hafıza, biçimsel olarak anımsatıcı veya yerel niteliği dışında bir ulusun ya da kentin kültürel peyzajına yerleşmekte ve alana/mekâna gerek kültürel ve sosyal gerekse tarihsel bir nitelik kazandırmaktadır (Günaçan ve Erdoğan, 2018).

Her şey gibi, hafızanın da bir geçmişi vardır. Hafıza açıkça geçmişin basit bir zihinsel yeniden üretimi değildir. Hafıza geçmiş zamanın bilincidir. Geçmiş hafızayla ortaya çıkar. Hafıza, nesilden nesile gerçekleşen geleneksel bir zincir oluşturur. Erken çocukluk dönemlerinde, diğer tüm fonksiyonların üzerine inşa edildiği merkezi psikolojik fonksiyonlardan biri olup bununla birlikte, gelişim sürecinde, bir dönüşüm meydana gelir (Olick vd., 2011).

Starzmann ve Roby'e göre (2016) hafıza çalışmaları, miras gelişimi ile ilgilidir. Bu çalışmalar, esasen mirasın gelişiminin ve miras alanlarının tanıtımının hatırlama ve unutma eylemleri ile ilgili olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Hafızanın çalışma mekanizmaları güçlü ve tartışmalı bir uygulama olarak araştırılırken, hatırlama sürecinin sürekli olarak şekillendiği, hatırlamanın duygusal olarak yüklenen ortak bir toplumsal süreç olduğunu vurgulayan bir hafıza anlayışından hareket edilmektedir (Aslan ve Menteş, 2019).

Aleida Assmann paylaşılan hatıraların iletişimsel, kuşaksal, kolektif ve kültürel versiyonlarını listeleyen bir tipoloji belirlemiştir. Bu tipoloji hafızanın dinamik ve kronolojik boyutlarına işaret eder. Assmann, hafızanın sosyal olarak inşa edildiğini, tarihsel olarak belirlendiğini ve kültürel olarak şarta bağlı olduğunu belirtmektedir. Şekil 1'de de belirtildiği gibi bu tipolojiye göre toplumda en çok ses getiren hatıralar tipik olarak daha elit geçerliliğe ve toplumsal genişliğe (yani toplu ve kültürel hafızalara) sahip hatıralar olup; bu hatıralar kolektif ve kültürel hafızalardan oluşmaktadır (Langenbacher, 2010).

Paylaşılan Anıların Tipolojisi

Şekil 2.1: Paylaşılan anıların tipolojisi (Langenbacher, 2010).

Tipik olarak psikologlar tarafından üretilen hafıza çalışmaları, hatırlama eyleminin sosyal bir boşlukta gerçekleştiğine inanmaya yol açabilir. Bireysel hafızanın dinamiği, hatırlama ve unutmak arasındaki kalıcı bir etkileşimden oluşur. Bu nedenle hafızayı düşünürken, unutmakla başlamalıyız. Çünkü bazı şeyleri hatırlamak için başka şeylerin de unutulması gerekir. Hafızamız oldukça seçici olup hafıza kapasitesi, odaklanma ve önyargı gibi sinirsel ve kültürel kısıtlamalar ile sınırlıdır (Olick vd., 2011).

Hafıza araştırması yapılırken faydalanılabilecek çok sayıda veri kaynağı vardır. Dil, aralarında doğrudan temas olmasa bile, hatıraların bir kişiden diğerine geçmesine izin verir. Kütüphaneler, bibliyografiler, halk efsaneleri, fotoğraf albümleri, televizyon arşivleri sosyal hafızanın “sitelerini” ve hafıza çalışmalarının yararlı araçlarını oluşturur. Hafıza çalışmalarında ne kadar bunlardan faydalanabilirsek, bu çalışmalar o kadar zengin olur (Zerubavel, 2003).

2.2.Hafıza-Tarih İlişkisi

Geçmişte gerçekleşen her şey hafızada korunamadığı gibi, birçok geçmiş olay da hafızalardan hiç silinmez. İnsan hafızasının en dikkat çekici özelliklerinden biri, temelde yapılandırılmamış olaylar serisini, zihinsel olarak tutarlı tarihsel anlatılara dönüştürme yeteneğidir. Her ne kadar hafıza, nesnel gerçeklerin yalnızca bir kopyası olmasa da, bu hafızanın tamamen öznel olduğu anlamına gelmez. Birçok araştırmacı öncelikle tarihte olanlarla değil, onu nasıl hatırladığımızla ilgilenmektedir.

Geleneksel olarak profesyonel tarihçiler arasında bir hafızanın doğruluğuna ve geçmişte meydana gelen olayları ne kadar doğru tanımladığına dair birtakım endişeler bulunmaktadır. Bu düşünce biçimine göre, popüler bellek kullanımlarının doğrulukla daha

az ilişkisi vardır. Bu nedenle, bellek çalışmalarının savunucuları, geçmişte belirli bir olayın tarihsel olarak doğru ve güvenilir olup olmamasından ziyade, belirli bir zamanda hatırlanan bu olayların nasıl ve niçin yapıldığıyla ilgilenmektedir (Edgerton ve Rollins, 2019)

Hershtatter'e göre (2011) hafıza, "doğru" nun deposu değildir; Fransız tarihçi Jacques Le Goff'un önerdiği gibi, sadece izlerin kurulmasını değil, bu izlerin yeniden okunmasını da içerir. Anlatıcı aktif olarak hafızasında yeni anlamlar yarattığından, hafıza yeniden yaratılıyor gibi görünmektedir. Hafızanın renginin değişebileceği şekilde neyin hatırlandığını anlama konusundaki anlayışı sürekli olarak yeniden düzenlemeyi gerektirir (Hershtatter, 2011).

İnsan hafızasının sosyal doğası, sadece hatırladığımız içeriklerin içeriğinde değil, zihinsel olarak paketlenmelerinde de belirgindir. Ne de olsa, hatırlamak, gerçekleri hatırlamaktan çok daha fazlasını içerir, çünkü bu gerçeklerden tamamen bağımsız olan çeşitli zihinsel filtreler, zihinlerimizde onları işleme biçimimizi etkiler (Zerubavel, 2003).

Nora'ya göre hafıza ve tarih eş anlamlı değildir, hatta onları birbirleriyle zıtlastıran çok şey vardır. Hafıza her zaman yaşanan gruplar tarafından üretilen yaşamın kendisidir. Bu amaçla, hafıza anımsama ve unutma diyalektiğine açık, onları sürekli biçim değiştirmelerinden habersiz, her türlü kullanımlara ve el oyunlarına karşı çok duyarlı, uzun belirsizliklere ve ani dirilmelere elverişlidir ve devamlı bir gelişim halindedir. Tarih ise artık bulunmayan şeylerin yeniden oluşturulmasıdır, ama bu hep sorunlu ve eksiktir: Hafıza, her zaman güncel bir olay, sürekli şimdiki zamanda yaşanan bir bağdır; tarih, geçmişin bir tasavvurudur. Hafıza sadece onu güçlendiren ayrıntılarla uyuşur, çünkü duygulara dayalı ve sihirlidir; buğulu, karışık, iç içe geçmiş, kabataslak, özel ve simgesel anılardan beslenir; her tür aktarıma, perdeye, sansüre ve yansıtmaya karşı duyarlıdır. Tarih ise zihinsel ve ayrıştırıcı bir iştir, bu yüzden de analiz, söylem ve eleştiriye gerektirir. Hafıza, hatırayı kutsallaştırır. Tarih ise hatırayı kapı dışarı eder, onu bayağılaştırır: Hafıza kaynağını kaynaştırdığı bir gruptan alır. Halbwachs'ın söylediği gibi, ne kadar grup varsa o kadar hafıza vardır; hafıza, doğası bakımından değişik ve sınırsız, kolektif, çoğul ve bireyselleşmiştir. Buna karşın, tarih herkesin malıdır ya da kimseye ait değildir. Ona tüm insanlığın malı olma ayrıcalığını veren de budur. Hafıza somuta, uzama, harekete, imgeye ve nesneye kök salmıştır. Tarih sadece zamansal sürekliliklere, gelişmelere ve nesnelerin ilişkisine bağlıdır. Hafıza bir mutlaktır, fakat tarih sadece göreceli olanı bilir. (Nora, 2006).

Her söylem bir kaybediştir, çünkü hafıza yeniden başlatılıp yeniden yerleştirildikçe, duyuşal deneyimden ve anlatan kişinin bir olayı daha önce anlamasından uzaklaşır. Fakat aynı zamanda, her hatıra aynı zamanda bir yaratımdır. İlle de bütün bir icat değil, geçmiş

olayların ve mevcut koşulların kaynaşmasının bir ürünüdür. Alessandro Portelli'nin yazdığı gibi, tarihçiler için sözlü anlatıların yardımı “hafızada yapılan değişikliklerde olduğu gibi geçmişini koruma kabiliyetinde değildir. Bu değişiklikler, anlatıcıların geçmişini anlamlandırma ve yaşamlarına form verme çabalarını ortaya koyuyor.” İnsanların hatırladığı şey, sürekli bir yeniden işleme, okuma, buluş ve bazen dikkatlice korunan sessizlik sürecinin ürünüdür (Hershatter, 2011).

Hafıza ile ilgili en önemli ve derin yazıların bazıları tarihçiler tarafından oluşturulmuş olsa da, hafıza hakkındaki şüphecilik ve hatta küçümseme konusundaki aslan payının, tarihçilerden de kaynaklandığı doğrudur. Tarih, güvenilir olmayan kayıtlara dayanmayı reddedebilir ve yine de kimliğe katkıda bulunabilir (Olick vd., 2011).

Tahmin edilebileceği gibi, resmi tarih dersi kitaplarında daha fazla sayfa tahsis edilen tarihsel dönemler aslında ulusların anonim olarak sosyal hafıza alanlarına en yoğun şekilde odaklandığı dönemlerdir (Zerubavel, 2003).

Hafızanın tarihe geçişi, her grubu kendi tarihini yeniden canlandırma yoluyla kimliğini tekrar tanımlamak zorunda bırakmıştır. Hafızanın görevi herkesi kendi tarihçisi yapmaktır. Böylece tarih aktarımı profesyonel tarihçiler çevresinin dışına taşmıştır. Tarih buyuruculuğu böylece çoğunlukla profesyonel tarihçiler çevresinin dışına taşmıştır. Yitip gitmiş geçmişini yeniden elde etme saplantısı sadece resmi tarihin eski marjinallerine ait değildir. Ayrıca tıpkı etnik ya da toplumsal azınlıklardaki gibi, entelektüel olsun ya da olmasın, bilim adamı olsun ya da olmasın bütün belirli kitleler kendi kuruluşlarının, kökenlerinin peşine düşmüştür (Nora, 2006).

Tarihin merkezinde doğal hafızayı yıkan bir eleştiri işlemektedir. Hafıza, esas işi kendisini yıkmak ve geri plana atmak olan tarihin nezdinde daima şüphelidir. Tarih yaşanmış geçmişini yasallıktan çıkarır. Tarih toplumlarının ufkunda, tamamen tarihselleşmiş bir dünyanın sınırlarında bir kutsallıktan-arındırma yer alır ve bu da nihai ve kesindir. Tarih hareketi, tarihçinin tutkusu, gerçekte olup bitenin yüceltilmesi değil yok sayılmasıdır. Elbette genel eleştiri müzeleri, madalyonları ve yapıları, yani kendi işi için gereken malzemeyi koruyacaktır, ama bunları hafıza mekanları dediğimiz şeyden arındırarak. Tamamen tarihin ayırıcı özelliği altında yaşamını sürdüren bir toplum, sonuçta hafızanın demir attığı mekanları geleneksel bir toplumdan fazla bilemeyecektir. Bugün hafıza diye adlandırdığımız her şey artık hafızanın dışındadır, bütün bunlar çoktan tarihin malı olmuştur. Hafıza parlaması dediğimiz her şey aslında hafızanın tarih ateşi içinde yanıp kül olmasıdır. Hafıza ihtiyacı bir tarih ihtiyacına dönüşmüştür. Hafıza dikte ettirir, tarih yazar. Bu nedenle iki alan, olaylar ve tarih kitapları, buna önem vermemizi gerektirir,

çünkü hafıza ve tarih karması olmadığından, özellikle hafızanın tarih alanına ait enstrümanları net bir şekilde alanı sınırlı tutmaya olanak sağlamaktadır (Nora, 2006).

2.3. Hafıza Çeşitleri

Başaran (2010) hafızayı temelde 5 kategoride değerlendirmiştir. Bunlar kolektif, sosyal, popüler, kültürel ve toplumsal hafızalardır (Günaçan ve Erdoğan, 2018).

Kolektif Hafıza: Birden fazla insanın, bir toplumun ya da topluluğun birbirleri ile deneyimlediği herhangi bir olayın belleklerde bıraktığı farklı izler sonucunda oluşan hafızadır.

Sosyal Hafıza: Sosyal etkileşimde rol oynayan bilgiyi işleme, kodlama, depolama ve hatırlama gibi bilişsel süreçleri kapsayan hafızadır.

Popüler Hafıza: Halkbilimi, sinema gibi kategorileri içeren ve geçmişi siyasi bir olgu olarak gören ve yorumlayan hafıza olup güncel trendlere göre değişkenlik gösteren hafızadır.

Kültürel Hafıza: Geçmişe ilişkin paylaşılan anıların belli oranlarda dolaylı veri içeren, metinselleşme ve iletişim eylemi olduğunu açığa çıkaran hafıza türüdür. Örneğin; toplum için önemli bir savaşın farklı kaynaklardan bir yazı dizisi oluşturularak anlatımı metinselleştirilmiş ve dolayımlanmış bir hafıza inşa ederken, bu savaşa katılmış ünlü bir komutanın anıları ise bir iletişim edimi olarak nitelenebilmektedir.

Toplumsal Hafıza: Günlük yaşamı etkileyen ve geçmişi algılama biçiminde değişiklikler oluşturan kuşatıcı bir kavramı niteleyen hafızadır (Günaçan ve Erdoğan, 2018).

2.4. Kolektif Hafıza

Bireylerin hafızası, toplumsal ilişkilerin yapılandırılmasının merkezinde yer alır ve kültürel olayların odak noktasını oluşturur. Hatırlama sürecinin sürekli olarak şekillendiği ve hatırlamanın ortak bir toplumsal süreç olduğunu vurgulayan bir bakış açısı, duygusal olarak yüklenen bir hatırlama anlayışından hareket etmektedir.

İnsan hafızasının sosyal boyutları, sadece bireylerin değil tüm toplulukların geçmişi hatırladığını ortaya çıkarmaktadır. Hafıza sosyolojisi, kişisel hatırlamaları aşarken, sosyal varlıklar olarak hatırlananları ön plana çıkarmaktadır. Hiç kimseyle paylaşmadığımız birçok hatıra olsa da, genel olarak tüm gruplar tarafından paylaşılan belirli hatırlamalar vardır. Bir grubun hatıralarını toplamak ve böylece onun ortak geçmişiyle özdeşleşmek, herhangi bir sosyal kimliği edinme sürecinin bir parçasıdır ve üyelerin bu geçmişle

tanışması, toplulukların onları özümseme çabalarının önemli bir parçasıdır. Kolektif hafıza, bireylerin kişisel hatıralarının toplamından daha fazlasıdır. Geçmiş sosyal olarak gözlemlemek için, toplumlar tarafından oluşturulan sosyal anlatıların incelenmesi gerekir. Bir topluluğun kolektif hafızası, diğer topluluklardan farklı olarak yalnızca üyeleri tarafından paylaşılanları içerir (Zerubavel, 2003).

“Kolektif hafıza” teriminin günümüzdeki kullanımı, büyük ölçüde 1925’te sosyolog Maurice Halbwachs tarafından yayımlayan “Social Frameworks of Memory” (Les cadres sociaux de la memoire) adlı esere kadar dayanmaktadır. Halbwachs o zamandan beri hafızayla ilgili toplumsal bakış açısına katkıda bulunan tek kişi değildir. Ancak Halbwachs “kolektif hafıza” terimine teorik bir ağırlık vermiş ve fikirleri sonraki araştırmacılar için faydalı bir kaynak olmuştur. Halbwachs’ın belleğe olan ilgisi, 19. yüzyılın sonlarında Fransa’nın iki önemli fikir adamı olan filozof Henri Bergson ve sosyolog Emile Durkheim’den gelmiştir. Proust ve Freud gibi yazarların yanı sıra, zamanın diğer birçok düşünürü gibi, filozof Bergson, kişisel ya da paylaşılan geçmişlerimiz ile ilgili rasyonalizasyon ve bilimin birleştirici gücü olarak hafıza olgusu ile meşgul olmuştur. Bergson’un hafıza konusundaki çalışmaları, Halbwachs’ı geçmişin öznel ve nesnel kavrayışları arasındaki farka dikkatini çekmiştir. Bergson’dan farklı olarak Durkheim ise, algısal kategorileri öznel deneyimlerin değişmezlerinde değil, sosyal örgütlenme biçimleri arasındaki farklılıklarda aramıştır. Durkheim, standardizasyon ve nesnelciliği, toplumları modernize etmenin artan farklılaşma ve bireyselleşme seviyelerine verilen cevabın temel yolu olarak görmüştür (Olick vd., 2011).

Kolektif hafıza üzerine yaptığı çalışmalarda, Halbwachs, Bergson’un zaman ve hafızayı sorunsallaştırmasından faydalanmış, ancak Durkheim’in sosyolojik merceği aracılığıyla ele almıştır. Halbwachs için hafıza, her şeyden önce, zihinlerin toplumda birlikte nasıl çalıştığı ve olayların sadece sosyal düzenlemelerle nasıl yönlendirildiği değil, aynı zamanda onlar tarafından nasıl yapılandırıldığı meselesidir. Bu nedenle, hafızanın biçimlendirilmesi sosyal toplumlara göre değişiklik gösterir. Dahası, Halbwachs için bellek, şimdiki zamana göre geçmişte olduğu kadar değişmez, değişken olmaktan ziyade çerçevelenir. Sonuç olarak hafızayı incelemek, öznel zihnin içsel özelliklerine felsefi olarak yansımak değil, değişen sosyal çerçevelerini tanımlamaktan ibarettir (Olick vd., 2011).

Halbwachs’ın 1941’den sonraki ikinci kitabı olan Kutsal Toprakların Efsanevi Topografyası (The Legendary Topography of the Holy Land), Marc Bloch’un Halbwachs’ın kolektif bellekteki tarihsel yanlışlıkları hesaba katıp katmayacağı

konusundaki sorusuna bir cevap niteliğindedir. Bloch, Halbwachs'ın fikirlerinin aktarılmasına doğrudan katkıda bulunmuştur. 1930'lar boyunca ve 1940'ların başında, Halbwachs, hem “Kutsal Toprakların Efsanevi Topografyası” kitabında hem de daha sonra 1950'de “Kolektif Hafıza” olarak toplanacak bir dizi makalede hafızayla ilgili fikirlerini geliştirmeye devam etmiştir. Kolektif hafıza hakkındaki çağdaş sosyoloji literatürünün büyük bir kısmı Halbwachs'ın ve diğerlerinin, “Hafızanın geçmişte değil, günümüzde büyük ölçüde oluştuğunu ve bu nedenle de çağdaş çıkarlar perspektifinden görüldüğü” fikrinden esinlenmiştir (Olick vd., 2011).

İçinde bulunduğumuz sosyal çevre bize hatırlama için teşvik ya da fırsatlar sağlar. Halbwachs, kolektif hafızayı çoğul olarak tanımlamış, paylaşılan hatıraların sosyal farklılaşmanın etkili belirleyicileri olabileceğini göstermiştir. Halbwachs'a göre kolektif hafızanın birçok farklı yönleri bulunmaktadır.

Geçmiş dönem olaylarını analiz etmede bireysel hafıza söylemlerinin karmaşıklığını gidermek için kolektif hafıza önemli bir rol oynamaktadır.

Kolektif bellek profesyonel ve popüler tarihçiler arasında ortaya çıkan karşılıklı şüphecilik durumlarında profesyonel ile popüler tarih arasında bir uzlaşma aracı oluşturmaktadır (Edgerton ve Rollins, 2019)

Birçok araştırmacı yaptığı çalışmalarda ulusal kimliğin oluşturulmasında kolektif hafızanın rolüne değinmiştir.

Kolektif hafıza terminolojisi sınırsız bir şekilde kullanılmasına rağmen, bir toplumun tüm tarihini ya da farklı kültürel dayanaklarını göstermez. Aksine, kolektif hafıza, temel olarak bir ülkenin kimliğini ve çıkarlarını yönlendiren grup deneyimlerini ve daha sonra yorumlandırılan hatırlamalarını temsil eder (Warburg,2010).

Bellek çalışmaları alanındaki en önemli bulgulardan biri, gelecek nesiller için kolektif belleğin kimlikler ve değerler üzerinde önemli bir etkisinin olmasıdır. Kolektif hafıza kimliğin parçasıdır. Bireylerin kendilerini yönlendirmelerine ve kendilerini daha büyük anlam sağlayan bir bağlam haline getirmelerine izin verir (Langenbacher, 2010).

Birçok sosyolog, kolektif hafızayı, kimlikler için temel bir kaynak ve taşıyıcı olarak araştırmıştır. Kolektif hafızanın sosyolojiye en önemli katkısı, sosyolojik kavramların zamansallaştırılmasında ve modernitenin daha işlevsel bir kuramlaştırılmasında nasıl bir rol oynadığıdır. Ancak sosyal bellek çalışmaları sosyoloji, tarih, psikoloji ve antropoloji gibi yerleşik disiplinlerle sınırlı değildir (Olick vd., 2011).

Kolektif hafıza, bir kültür oluşturulmasına yardımcı olur. Bu nedenle bireylerin düşüncesini etkiler. Kolektif hafıza bir ulusun bütünleşmesine yardımcı olabilir. Yahudi

kimliğini ve insanlığını şekillendirmede kolektif hafıza büyük bir rol oynamıştır. İbranice “Zekhor” (hatırlama) kelimesi Tevrat’ta yüz elli defadan fazla ortaya çıkmaktadır ve bazı durumlarda “unutma” kelimesi ile birlikte bir emir olarak kullanılmaktadır (Beker, 2010).

Kolektif hafızanın gücü, geçmişin doğru veya sistematik haritalamasında değil, belirli bir ideolojik duruşu açıkça ifade eden ve pekiştiren temel imgeler oluşturmada yatmaktadır (Olick vd., 2011).

2.5.Hafıza Mekanları

Mekânlar birçok kolektif hafıza anlatılarıyla doludur.

Kolektif hafıza kavramını geliştirdiği bilinen bir Fransız filozof ve sosyolog Maurice Halbwachs, hatıraların her zaman mekânsal çerçevelere oturtulduğunu ileri sürmektedir. Mekânlar hatıra üretme yeteneğine sahiptir. Mekânlar fikrimizi ya da bir yerin soyut imajını fizikselliğine bağlayan sembolik yerlerdir. Diğer taraftan hafızanın ve mekanın görsel kültür, mimari veya kentsel formlarla ilgili yolları üzerine araştırmalar henüz başlangıç aşamasındadır (Aslan ve Menteş, 2019).

Geçmişten bugüne çevre oluşumu irdelendiğinde, mekân oluşumunda birçok farklılıklar görülmektedir. Bu farklılıklar, Ünal’a (2014) göre; bireyin ihtiyaçları doğrultusunda kullanıp değiştirdiği **yaşamsal mekân**, dört boyut ile sınırlandırılmış örgütlü bir sistem olarak **mimari mekân**, mekânsal kurgu ve kompozisyonları içeren soyut **geometrik mekân**, biliş, duygu ve değerlendirmeleri içeren **simgesel mekân**, anılar, beklentiler gibi zihinsel süreçler ve kişisel yorumları içeren **varoluşsal mekân**lardır. Bozdayı (2004)’ya göre ise küreselleşme ve nüfus artışı nedeni ile mekânlara uygun oldukları kullanımların dışında işlevler yüklenmekte ve bu nedenle içinde yer aldıkları peyzajlardan ve kullanıcılardan bütünü ile farklı bir durumu temsil edebilmektedirler. Kentsel dönüşüm, iyileştirme veya değişim kavramları kapsamında mekânlar, kentlere olan aidiyetlerini yitirme tehlikesi altında bulunmaktadır. Bu durum da kentsel kimlik kaybına yol açmakta; geleneksel ve kentsel dokular ile biçim bulan ulusal hafızayı doğrudan tehdit etmektedirler (Günaçan ve Erdoğan, 2018).

Hafıza mekânları farklı kültürel değerleri birbirine bağlayan farklı hafıza anlatıları ile dillendirilen, varlığını koruyarak günümüze kadar gelebilen ya da koruyamadan yok olan ancak hala hafızalardan silinmeyen mekânlardır. Ekolojik, sosyal, ekonomik ve politik özellikleri nedeniyle hafıza mekanlarının okunabilen, deşifre edilen, kavramsallaştırılan, yorumlama gerektiren birçok yönü bulunmaktadır (Aslan ve Menteş, 2019).

Ulusal hafızayı temsil eden hafıza mekânları; toplumların kültürel kimliğini yansıtan en önemli bileşenler olarak, ait oldukları yere özgü kültürel peyzajın oluşumunda da belirleyici olmaktadır. Kültürel peyzaj, insan etkinliğinin çevrede bıraktığı iz ve toplumun yaşam biçimi ile sosyal ve kültürel etkinliklerinin doğrudan yansımasıdır (Günaçan ve Erdoğan, 2018).

Hafıza mekanları, öncelikle kalıntılardır. Müzeler, arşivler, mezarlıklarla koleksiyonlar, bayramlar, yıldönümleri, anlaşımlar, tutanaklar, anıtlar, kutsal yerler, dernekler, bunlar bir başka çağın tanıkları, sonsuzluk hayalleridir. Bu saygın, dokunaklı ve soğuk girişimlerin, nostaljik görünümün kaynağı buradan gelmektedir. Bunlar riti olmayan bir toplumun ritleridir; kutsallığı olmayan bir toplumdaki geçici kutsallıklardır; yerel ya da bölgesel özellikleri bertaraf eden bir toplumun farklılaşmalarıdır; sadece eşit ve benzer bireyleri tanımaya yarayan bir toplumda gruba aitlik işaretleridir. Hafıza mekânları, kendiliğinden, hafızanın olmadığı düşüncesinden doğarlar; arşivleri kurmanın gerektiği, yıldönümlerini devam ettirmenin, ayinleri düzenlemenin, kasvetli cenaze söylevleri vermenin, belgeleri noterde onaylatmanın gerektiği duygusundan doğar ve yaşarlar, çünkü bu işlemler olağan değildirler (Nora, 2006).

Nora'ya göre (2006) hafıza mekânları birçok boyuta sahip önemli buluşma mekânlarıdır. Hafıza mekânlarının beş temel boyutundan söz etmek mümkündür. Bunlar tarihyazımsal boyut, etnografik boyut, psikolojik boyut, siyasi boyut ve edebi boyuttur. Tarihyazımsal boyut, mekânların araçları, üretilişi ve işleyişini konu alır. Etnografik boyut, hafıza coğrafyasının haritasını temsil eder. Psikolojik boyut, bireysel planda açık ve net tanıma sahip olmayan kavramların -bilinçaltı, simgeleştirme, sansür, transfer- sosyal alana taşınmasını simgeler. Siyasi boyut, hakikati değiştirmeye yönelik kuvvetler bütünü simgeler. Edebi boyut ise hafızanın varlığından çok kullanım biçimiyle değer taşıyan, tarihçilerin sahneleme sanatı ve kişisel bağımlılıkları ile ilgilidir (Nora, 2006).

Hafıza mekanları kent kimliğinin oluşumunda önemli bir role sahip olup siyasi ve kültürel kimlikleri ortaya çıkarmak için önemli kaynaklardır. Yerel kültürlerin mekânsal ve zamansal olarak dönüşümünün yaşandığı hafıza mekanları yerel kültürlerin yansımalarından oluşur. Bu manzaralar sadece kavramsal yapılar değil aynı zamanda deneyimsel anlar ve kolektif faaliyetlerdir. Kent kimliğinin inşasında ya da korunmasında kilit unsur olarak ön plana çıkmaktadır (Aslan ve Menteş, 2019)

2.6. Hafıza Mekanı Olarak Tarihi Çevreler

Tarihi çevre, somut ve soyut kavramların ayrı ayrı ya da birlikte ortaya çıkardıkları kültür birikimini oluşturmaktadır. Birikimlerin yazınsal ya da sözel olarak aktarılmasıyla zenginleşen tarihi çevre yaşayan bir olgudur. Birçok konu ve olaylar zincirine tanıklık eder ve bunları gelecek nesillere aktarırlar (Belge, 2019).

Tarihi çevreler, tarihi özellikleri, kültürel, sosyal, ekonomik ve estetik değerleri ile ele alınarak korunması ve değerlendirilmesi gereken kent dokularını içerisinde tutan alanlar olarak tanımlanmaktadır (Özden vd., 2016). Toplumların yaşadığı döneme ait bütün özellikleri bünyesinde barındırarak geçmiş zaman ile şimdiki zaman arasında bağlantı kurmamıza yarayan kültür varlıklarıdır. Kente ait özellikleri, gelişiminin ve kent niteliğini belirleyen öğelerin ortak paydasını oluşturmaktadır (Doğan, 2008).

Tarihi Çevreler, kent ile sürekli bir etkileşim gösteren, kent ile bütünlük sağlayan yapı ve alanları oluşturmaktadır. Çünkü kent tüm özellikleri ile bir bütündür. Ölçeğe bağlı olarak tarihi çevreler üç grupta ele alınmaktadır;

1. Tarihi Çevre: Bir ya da birkaç sokak ve mahalleden oluşan, tarihsel ve arkeolojik özellikleri ile bütünlük sağlayan dokuları oluşturmaktadır.
2. Tarihi Kent: Tarihi özellikleri, mimari yapıtları ve arkeolojik özellikleri ile bir bütünlük oluşturan yerleşim alanlarıdır.
3. Tarihi Bölge: Tarihi özellikleri, mimari yapıtları ve arkeolojik özellikleri ile bir yada birkaç kenti içerisine alan bölgedir (Hazır, 2019).

Geçmiş ile şimdiki zaman arasında bir geçiş oluşturan tarihi çevreler ya da mekanlar korunmalarıyla birlikte sürekliliğinin sağlanması da önem taşımaktadır. Geçtiğimiz yarım asırlık süreçte, ekonomik ve politik gelişmelerin hızlı bir şekilde değişim göstermesi, teknolojik gelişmeler, hızlı kentleşme modelleri ve farklı kültürlerle temaslar ile toplumsal değerler yitirilmiş, tarihle bağlar zayıflamaya başlamıştır. Tüm bu olgular ile birlikte kentsel imarların hızlı bir şekilde gelişmesiyle insanoğlunun tarihi çevrelerden uzaklaşmasına neden olmuştur (Mazı, 2009).

Geçtiğimiz tarihten günümüze kadar ulaşabilen kültürel özellikleri, yeniden düzenleyemeyecek düzeyde, duygusal, işlevsel, ekonomik, bilimsel, edebi, efsanevi ve estetik değerlere sahip olmaları onlara Tarihi Miras niteliği kazandırmaktadır. Tarihi

Mirasların bir araya gelmesiyle oluşturdıkları bütüne ise Tarihi Mekanlar olarak isimlendirilmektedir (Özdemir, 2007).

2.6.1.Tarihi Çevre Koruma Yaklaşımları

Koruma kavramı 19. yüzyılın ikinci yarısına dayansa da, kökeni çok eski çağlara kadar uzanan bir kavramdır. Binlerce yıllık tarihi ile süre gelen uygarlıklar içerisinde insanoğlunun çevre etkileri ile ya da doğrudan yarattığı, günümüzde kültürel ve doğal miras olarak bilinen, yaşadığımız dönemde insanoğlunun önemli bir şekilde üzerine yoğunlaştığı olguyu oluşturmaktadır. Koruma kelimesinin sözlük anlamı; *“bir kimseyi ya da bir şeyi tehlikeden, güç bir durumdan ya da dış etkilere uzak tutmak, her türlü tehlikeden, etkilere esirgemek ya da onu her durumda desteklemek, tehlikeli ve zararlı durumları önlemek”* olarak tanımlanmaktadır (Keleş ve Hamamcı, 1997).

Mimari terim olarak koruma ; *“tarih ya da sanat değeri taşıyan yapıların ya da kent parçalarının yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli önlemleri almak”* olarak tanımlanmaktadır. Arkeolojik çalışmalar ve tarihsel süreçte yerleşik hayata geçilmesiyle koruma kavramının oluştuğu anlaşılmaktadır (Timür, 2019).

Tarihi çevreler, günümüzde bakımsızlık, terk edilme, rant sağlama gibi tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadır. Kimi kentler ve yapılar terk edilerek yıkılırken, üzerinde yaşamın sürdüğü yerleşmelerde ise yapılaşma yoğunluğu, yeni yollar gibi işlemlere maruz kalarak yok olmasına neden olmaktadır. Tarihi çevre korumamın temeli değişen dünya standartları ve yaşam şartlarına karşın sürekliliğini sağlamasıdır. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de, yoğun yapılaşmanın getirdiği kentsel ve kırsal alanların ayrımı yok olmaktadır. Bölgede var olan karakteristik özelliklerin göz ardı edilerek, rant sağlamak amacıyla yapılan tekdüze ve sıkı yapılaşmalar ile yüzyıllık birikimler sonucu oluşan sokak silüetleri yok olmaktadır. Tarihi çevrelerin ve yapıların korunmasında ikinci önemli sorunu ise bakım, onarım ve sağlıklılaştırma gibi işlemler için gerekli olan maddi imkanların sağlanmamasıdır (Ahunbay, 1996).

Tarihi ve kültürel değerlere ait nesnelerin korunabilmesi planlama ile mümkündür. Tarihi kentlerin planlanmasında koruma ve planlama kavramları birlikte kullanılarak önem taşımaktadır. Korumaya yönelik imar planları, tarihi yapılar, arkeolojik alanlara yönelik yapılan planlar ve çevre düzenleme planlarında da bu ilişkiler yer almaktadır (Zülfikar, 2012).

Tarihi yapı ve çevreleri korumanın amacı, bu alan ve yapıları içerisinde yaşayan kişilerle yok olmaktan kurtarmak, kültürel mirasları günümüz yaşantısıyla bir bütün haline

getirebilmek ve kentsel yapılaşmaların oluşturduğu baskıyı en aza indirerek o bölgeden kurtarmaktır (Şahin, 2008).

Tarihi çevreyi korumak sadece işlevsel özelliğine yarar sağlamak ya da insanlar üzerinde hayranlık hissi bırakan özelliklerini korumak değil, aynı zamanda kültürel ve kimliksel mirasın korunarak geçmiş kuşaklardan gelecek kuşaklar arasında bir bağlantı kuracağından önemlidir. Fakat koruma kararlarında bu alanların birbirleriyle kopuk durumda bulunması ve kentin bütününe uyumlu bir şekilde koruma kararlarının alınmaması korumadaki güçlükleri oluşturmaktadır (Özden ve Görgülü, 2006).

2.6.2.Tarihi Çevre İyileştirme Süreci

Tarihi çevrelerde iyileştirme, yeniden değerlendirme, fiziksel özelliğini yitirmeye başlayan ve zamanla yıpranan kente ait dokuların yeniden canlandırılması, kendine ait değerlerin korunarak yenilenmesi, tarihin, okunabilir, algılanabilir hale getirilmesi anlamını taşımaktadır. Tarihi çevre iyileştirme sürecindeki hedef, mekanların geleneksel özelliklerinin onarılarak, günümüz gereksinimlerine cevap verecek konuma getirilmesi işlemidir (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

1980 yılından sonra tarihi çevre koruma statüsünde, kentlerde belirlenen sit alanları ve tescil çalışmalarının yanında koruma amaçlı imar planları da hazırlanmaya başlamıştır. Tarihi çevrelerde korumaya yönelik yaşanan gelişmeler ile birlikte kültür turizmi git gide önem kazanmaya başlamış ve kentlerdeki turizm potansiyelinin arttırılması ve kentsel dokuların korunması yönelik çalışmaların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur (Kuban, 2010).

İyileştirme, bir bölgenin ya da bir yapının kendine özgü özelliklerinin korunarak, onarım, değiştirme ve uygulama yöntemleri ile kullanılabilir nitelik kazandırılması olarak tanımlanabilmektedir. Mimari yapı üzerinde sağlamlaştırma, güçlendirme, yenileme gibi yapılacak müdahaleler de iyileştirme kapsamı çerçevesine girmektedir. Tarihi çevreler varlığını fiziksel olarak sürdürmesine rağmen, zaman içerisinde yıpranması, uygun olmayan işlevlere maruz kalması ve gerekli imkanlardan gerekli şekillerde faydalanılmaması sonucunda tarihi mekan ve yapılarının iyileştirme süreci uygulanarak kentteki yerini koruyarak yaşamını sürdürmesi esastır. Bu bağlamda iyileştirme çalışmaları sadece fiziksel boyutlarda değil kentsel koşulların sağlıklılaştırılması bağlamında da ele alınması önem teşkil etmektedir (Zakar ve Eyüpgiller, 2015).

Dinçer, (2008)' e göre iyileştirme çalışmaları fiziksel iyileştirme ve işlevsel iyileştirme olarak ikiye ayrılmaktadır. Fiziki iyileştirme; tarihi çevrede altyapı

(kanalizasyon, su gideri, elektrik vb.) ve üst yapının (sağlamlaştırma, yenileme, temizleme, bütünleme vb.) kullanılabilir hale getirilerek ve çevresinde yer alan yolların yeniden yapımı sağlanarak alandaki basit ve sağlam onarımların yapılmasını teşkil etmektedir. İşlevsel iyileştirme çalışmalarında ise; kendine özgü işlevini yitirmiş yapılara yeni özellikler yapılarak bu yapıların kişilerin kullanımına tekrardan sunulması işlemidir.

Kültür ve tabiat varlıkları koruma kanunu kapsamında kültür varlıklarına ilişkin Rölöve, Restorasyon, Restitüsyon projeleri, sokak iyileştirme çalışmaları, çevre düzenleme projeleri ve bunların uygulamaları ile değerlendirme, koruma, yer değişikliği, alandaki kazı işlemlerine ilişkin mal ve hizmet alımlarına ilişkin yönetmeliğin, bir alt kısmında yer alan korunması gerekli doku ve sokakları iyileştirme ve kentsel tasarım projesi teknik şartnamesinde yer alan 1. Madde sokak iyileştirme projelerine yönelik tanımı şu şekilde ifade edilmektedir; Sınırları ilgili koruma bölge kurulunca onaylanan alanda tescilli ve tescilsiz taşınmaz kültür varlıklarının sokağa ve sokağa bağlı açık alana/avluya bakı veren cepheleri ile birlikte avlu duvarları, müstemilat, çeşme vb. mimari elemanların özgün sokak dokusu ve kentsel mobilyaları ile birlikte korunması, sağlıklılaştırılarak yaşatılması ve çağdaş yaşama katılmasının sağlanmasının yanı sıra sokak dokusunu tanımlayan tüm öğelerin korunması ve belgelenmesine yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon, kentsel tasarım projeleri ile mühendislik dallarında yapılması gereken her türlü projenin elde edilmesidir (Anonymous, 2018).

2.6.3. Tarihi Çevre İyileştirme Sürecine İlişkin Dünya’da Örnekler

Tarihi doku iyileştirme ve sağlıklılaştırma sürecinde geçmiş döneme ait kolektif belleği oluşturan ve algılanabilirliği arttırılmasına yönelik tarihi kentsel alanların yeniden canlandırılması adına birçok ülke tarafından çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın amacına göre, Avrupa’nın farklı ülkelerinde yer alan, tarihi nitelikleriyle hafıza mekanı özelliği taşıyan meydan ve sokak sağlıklılaştırma/yenileme çalışmalarına yer verilmiştir. Bu mekanların bazıları kültür niteliği taşıırken bazıları UNESCO tarafından dünya mirası merkezi olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde söz konusu meydanların her biri kısaca açıklanacak ve görselleriyle birlikte sunulacaktır.

2.6.3.1. Belçika-Bruge Kenti T Zand Meydanı Sağıklaştırma Çalışması

Belçika'nın Bruge kentinde yer alan T Zand meydanı (Het Zand Meydanı) 2015 yılında UNESCO tarafından yeniden canlandırılması için tasarıma sunulmuştur. 8.500 m²'lik bir alanda yer alan T Zand, tarihi Bruge kentinin en büyük meydanını oluşturmaktadır. Meydan içerisinde yılda 218 etkinliğe ev sahipliği yapmasıyla önemli bir sosyal ağ niteliğinde yer almaktadır ve T Zand kentin kareler ağı arasında bağlantı sağlayan önemli bir rol üstlenmektedir. T Zand görüntü ve algı bakımından bir dizi kentsel evrim geçirmiş niteliktedir. Demir yolu hattı, yollar için oluşturulmuş alt yapısı, tonozlu bir kanal ile meydanın çevresinde yer alan Ortaçağ kentsel dokusundan kademeli olarak ayrılmasına neden olmuştur. Meydan işlevsel olarak yoğun bir şekilde kullanılmasına rağmen doluluk boşluk bağlamında yetersiz nitelikte kalmıştır (URL 1).

“15 İhlamur Meydanı” başlıklı Belçika meydanı tasarımı meydan kullanım kabiliyetini en üst düzeye çıkarmayı hedef alarak tasarlanmıştır. Çekici ve güzel bir meydan tasarımının yapılması için kentliler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tasarımda T Zand'ın zengin tarihi, kültürel ve doğal katmanlarından yararlanarak “Bruge” karakterini ortaya çıkaran meydan yenilenmiş bir kimlik değeri sunmaktadır. Meydanın mevcutta yer alan kimlik özelliğini orijinal haline getirebilmek için mevcut mekansal özelliklere önem verilmiştir. Meydandaki karenin etrafı çift sıra İhlamur ağaçları ile çevrelenmiştir. Alanda yer altı otoparkı, teraslar, bisiklet yolları ve girişleri ile doğal bir koridor oluşturması hedeflenmiştir. Tasarlanan su terası, tarihi kanalı yeniden canlandırmaktadır. Yer döşemelerinde renk paleti ve doğal taş kullanımı, kent ile uyum yansıtacaktır (URL 1).

Şekil 2.2: Belçika-Bruge Kenti T Zand Meydanı Sağıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı (URL 1).

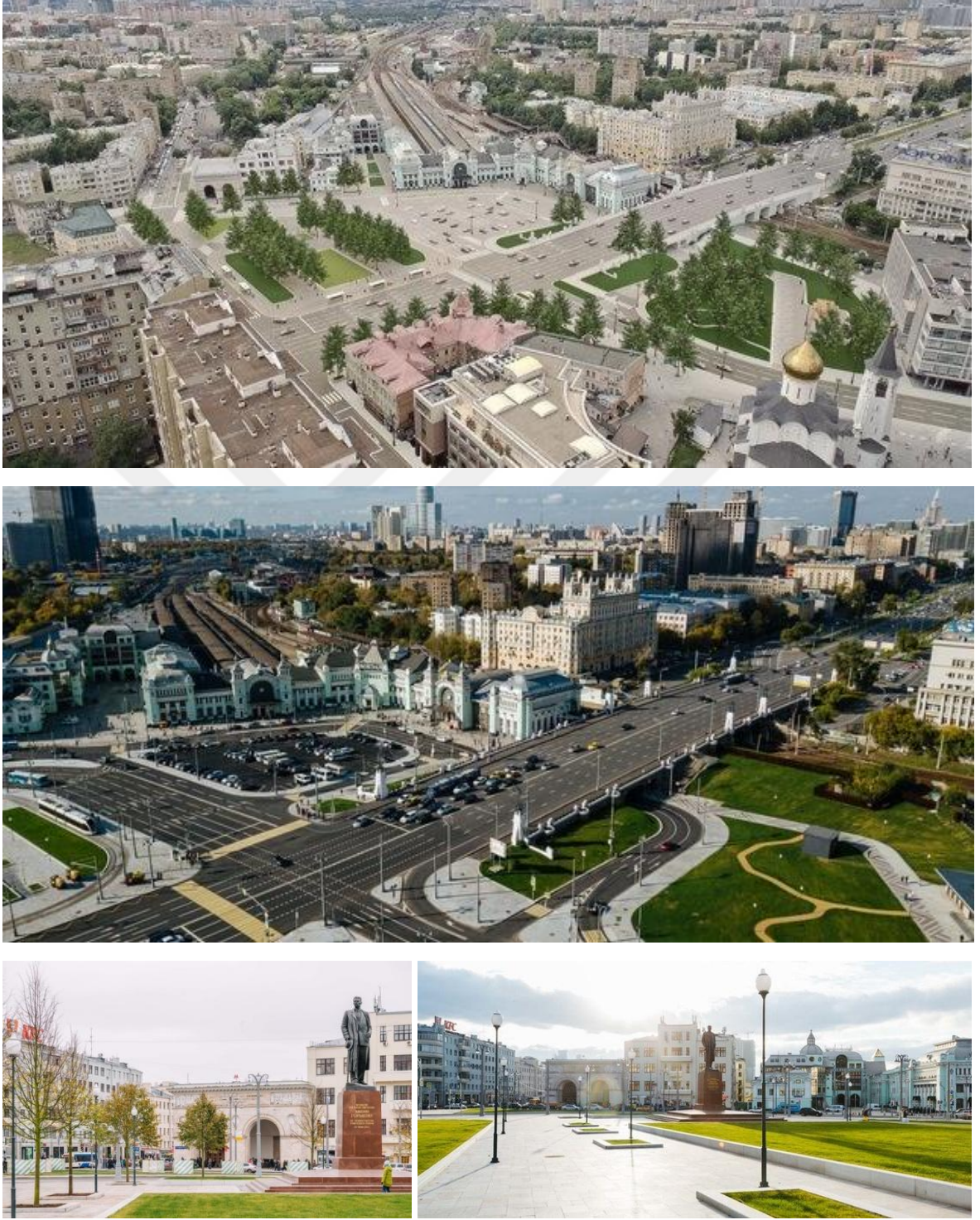
Şekil 2.3: Belçika-Bruge Kenti T Zand Meydanı Sağlıklaştırma Çalışması (URL 1).

2.6.3.2. Rusya-Moskova Kenti Tverskaya Zastava Meydanı Sağlıklaştırma Çalışması

Moskova'nın ana arterlerinden birini oluşturan Tverskaya-Yamskaya caddesinin başında yer alan meydan Moskova'ya gelen misafirlere ev sahipliği yapmaktadır. Meydan kültürel miras alanları koruma bölgesine dahil edilmiş, bireysel binalar anıt statüsü almıştır. Meydanın kuzey kısmında yer alan ve Mimar Strukov tarafından yüzyılın başında inşa edilen Beyaz Rusya Tren İstasyonu ile çevrelenmiş konumdadır. Meydan içerisindeki sağlıklaştırma çalışmalarının nedenini yaya ve taşıt ulaşım ağının karmaşık ve düzensiz olması oluşturmaktadır (URL 2).

Tasarım aşamasında, Belorusskaya metro istasyonu ve istasyon alanını 1. Tverskaya-Yamskaya sokağının karşı kısmında yer alan park ve kilise meydanı ile bağlayan yaya aksı, özel bir kaldırım taşı ile tasarlanmıştır. İstasyonun tarihi cephesinin mimarisinden esinlenerek oluşturulan kaldırımlar alanda bütünlük hissiyatını ortaya çıkarmaktadır. Eski dönemde meydan içerisinde yer alan Maxim Gorky anıtı yeniden meydan içerisinde yeşil bir adada yer alan parka getirilerek eski kimliksel özelliklerinin

yansıtılması hedeflenmiştir. Meydan çevresi boyunca *Tilia ssp.* (İhlamur) ağaçlarıyla çevrelenmiş biçimde planlanmıştır (URL 2).

Şekil 2.4: Rusya-Moskova Kenti Tverskaya Zastava Meydanı Sağıklaştırma Çalışması (URL 2).

2.6.3.3. İtalya-Lucca Kenti Piazza San Michele Meydanı Sağıklaştırma Çalışması

İtalya, Lucca kentinde yer alan Piazza San Michele meydanı önünde tarihi kilisenin yer aldığı meydandır. Tarihi kilisenin yer aldığı meydanın yeniden sağıklaştırma çalışmaları olarak:

Meydan kilise eksenini ve oval bir biçimde, etrafında büyük ağaçlarla gizlenmiş biçimde tasarlanmıştır. Cadde ve eksenler, meydanın kenarını oluşturan ağaçlıklı ana erişim yollarını tanımlamak için oval ile kesişmiş durumda kullanılmaktadır. Yeşil alanlar, merkezi alanı çizerek meydana doğru hafif eğimli olarak hazırlanmıştır. Dikim yatakları ve çim alanlar farklı boyutlarda oval şekillerde oturma birimlerini içine alacak biçimdedir. Meydan içerisindeki oval alanı kapatan kavisli duvar araç yolu için ayrılan rampayı gizlemiş ve önünde yer alan heykelin altlığını oluşturmaktadır. Duvarın çevresinde yer alan oturma birimi olarak tasarlanan amfi alanı çimento ve agregalardan yapılmış yapay taş ile tasarlanarak oluşacak tahribatları azaltarak bakım süresini uzatacağı düşünülmüştür. Erişim yolları boyunca bölümler dikdörtgen şeklinde ve enine drenajlarla bölünürken, yeşil alanların tarhlarının ve koltukların ovallerinin düz çizgilerle birleştirilmesiyle elde edilmesi hedeflenmiştir. Meydanda kullanılan aydınlatma direkleri çevre hattında 8,2 m yükseklikte, merkezi alanın aydınlatılmasını sağlarken, erişim alanları ve yeşil alanlarda 80 cm yüksekliğinde armatürlerle aydınlatması sağlanmıştır (URL 3).

Sonuç olarak, meydanın tanımında devreye giren çeşitli unsurları birleştiren güçlü bir karakteristik tasarım niteliğindedir. Piazza San Michele eski dönemde fiziksel ve sosyal boyutta tahrip olarak bozulmalara uğramış durumdaydı. Yapılan tasarım ve uygulama çalışmalarıyla sivil sorumluluğu artırma ve nüfusun aidiyet duygusunu pekiştirme sürecinin temel taşını oluşturmaktadır (URL 3).

Şekil 2.5: İtalya-Lucca Kenti Piazza San Michele Meydanı Sağıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı (URL 3).

Şekil 2.6: İtalya-Lucca Kenti Piazza San Michele Meydanı Sağıklaştırma Çalışması (URL 3).

2.6.3.4. Hollanda-Leidschendam Tarihi Merkezi Sağlıklaştırma Çalışması

Hollanda’da yer alan Leidschendam tarihi merkezi, kasabanın doğu kısmında yer alan Vliet kanalının etrafında yer almaktadır. Leidschendam’ın merkezi bölgesi için kentsel yeniden yapılanma planının başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Uzun yıllar boyunca Leidschendam’daki gelişme ağırlıklı olarak merkezi konumdaki Damplein (baraj meydanı) etrafında yoğunlaşmıştır ve bunun sonucunda kasabanın kilit noktasını oluşturan alan yirminci yüzyılda ihmal edilmiştir (URL 4).

Leiden’dan Delft’e kadar uzanan Vliet kanalının kenarında yer alan 17. yüzyıl kilidi olarak bilinen merkez tarihi binalar ile sınırlandırılmış eşsiz bir mekanı oluşturmaktadır. Tarihi kentsel analizlere dayanarak alanda, West 8 şirketi tarafından, Adriaan Geuze, Edzo Bindels, Edwin van der Hoeven, Eva Recio, Freek Boerwinkel, Kees Schoot, Perry Maas ve Rikus Beekman’nın çalışmalarıyla kilit alanını merkezi kent meydanı ve Leidschendam’ın kültürel mirasına kavuşması sağlanacak ve kasabada yerel ekonomi açısından güç sağlaması hedeflenmiştir (URL 4).

Şekil 2.7: Hollanda-Leidschendam Tarihi Merkezi Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı (URL 4).

Şekil 2.8: Hollanda-Leidschendam Tarihi Merkezi Sağıklaştırma Çalışması (URL 4).

2.6.4. Tarihi Çevre İyileştirme Sürecine İlişkin Türkiye’den Örnekler

Tarihi doku iyileştirme çalışmaları kapsamında yakın dönemde Türkiye’de de örnekler görölmeye başlanmıştır. Günümüzde giderek önemi artan bir olgu haline gelen bu çalışmalar kolektif belleğin oluşumu ve algılanabilirliği açısından son derece önemlidir. Bir alandaki tarihi doku aslına uygun olarak iyileştirilmeden o alanda kolektif hafızadan bahsetmek mümkün olamaz çünkü kolektif hafıza yalnızca bir bireyin hafızasına bağlı değil, birçok bireyin alandaki algılarına bağlı ortak bir kavramdır. Bu ortak belleğin ortaya çıkarılması için tarihi dokunun doğru bir biçimde aslına uygun olarak iyileştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda çalışma alanının meydan ve tarihi doku özelliği taşımasından dolayı Türkiye’de geliştirilmiş olan sokak ve meydan sağıklaştırma örnekleri ve tarihi doku iyileştirme projeleri irdelenerek geliştirilen öneriler ve yapılan uygulamalar incelenmiştir.

2.6.4.1. Eskişehir Hamamyolu Sokak Sağıklaştırma Projesi

Hamamyolu Caddesi Eskişehir'in merkezinde yer alan, kuzeyinde Porsuk, güneyinde tarihi nitelikteki Odunpazarı bölgesinin arasında yer alan 1.2 km uzunluğunda bir caddesidr. Odunpazarı bölgesi tarihi özellikleri ile Cumhuriyet dönemi yapılarının yer aldığı Taşbaşı ve kentin mevcuttaki merkezini oluşturan Köprübaşı'ı birbirine bağlayan temel iskeleti oluşturmaktadır. Hamamyolu Caddesi Eskişehirin antik çağdan beri sıcak suları ile bilinen eski hamamlar bölgesini içermekte ve isminide bu hamamlardan almaktadır. Kentin tarihsel süreçteki gelişimi incelendiğinde konut, ticaret ve sosyal özellikleri üstlenmiş nitelikte yer alırken son zamanlarda cadde canlılığını ve kullanımı yitirmeye başlamıştır. “*Hamamyolu Urban Deck*” projesi alanın kent ile yeniden varlığını sürdürmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir (URL 5).

Kullanım yönüyle sadece yayalara açık olan Hamamyolu Caddesi'nde tasarımı gerçekleştirilen projede, ahşap malzemeden zemin, kentsel mobilyalar, bitkisel elemanlar ve su öğeleri tasarım elemanları olarak ele alınmış, Odunpazarı'ndan Porsuk Nehri'ne kadar sürekliliği sağlanan bir yeşil yaya aksı tasarlanmıştır. Alanda farklı kot farkları yaratılarak üst ve alt geçitler, rampalar, ve zemin altı bahçeleri ile insanların farklı deneyimler edinmesi hedeflenmiştir. Proje farklı temaları içeren dokuz bölümden oluşmaktadır. Alaaddin Parkı birinci bölge, Cam Sergi Alanı ikinci bölge, Güvercin Alanı üçüncü bölge, Kafeterya ve Dinlenme Alanları dördüncü bölge, Ziyapaşa Caddesi Üst Geçidi ve Hamamyolu Sergi Köprüsü beşinci bölge, Çocuk Oyun Alanları altıncı bölge, Oturma Alanları yedinci bölge, Buhar Havuzu Alanı sekizinci bölge, Sarmaşık Altı Geçiş Alanı dokuzuncu bölgeyi oluşturmaktadır (URL 6).

Şekil 2.9: Eskişehir Hamamı Sokak Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı (URL 7).

Şekil 2.10: Eskişehir Hamamı Sokak Sağlıklaştırma Çalışması (URL 6).

Şekil 2.11: Eskişehir Hamamyolu Sokak Sağlıklaştırma Çalışması (URL 6).

Şekil 2.12: Eskişehir Hamamyolu Sokak Sağlıklaştırma Çalışması(URL 6).

Şekil 2.13: Eskişehir Hamamyolu Sokak Sağlıklaştırma Çalışması (URL 6).

2.6.4.2. Gaziantep Şhreküstü Bölgesi Sokak ve Cephe Sağıklaştıırma Çalışması

Gaziantep Şhreküstü bölgesi geleneksel Antep evlerinin yoğun bir şekilde yer almasına rağmen sosyal yapısının geçmişten günümüze göre köklü bir değişim geçirdiği bölgedir. Eski dönemde varlıklı ailelerin yaşadığı konakların büyük bir kısmı terk edilmiş bir kısmında ise düşük gelirli aileler yaşamını sürdürmektedir. Zaman içerisinde iklimsel faktörler, çevresel etkenler ve kullanıcıların kendilerine yönelik değişimler sağlamasıyla sokak dokusunda yıpranmalar meydana gelmiştir (Anonymous, 2012).

Gaziantep Şhreküstü bölgesinde çalışmalar üç aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamasında Pişirici-Şh Camisinin yer aldığı bölgede sağıklaştıırma çalışmaları başlamıştır. 720 metre uzunluğa sahip olan Ubeydullah Pişirici, Müftüoğlu ve Şeyh Fetuhllah sokakları üzerinde kentsel tasarım ve sokak sağıklaştıırma çalışmaları gerçekleştirilmiştir. İkinci aşama olarak 850 metre uzunluğa sahip olan Şh Hamam, Sergiönü, Acıoğlu Çıkmaı ve Kozluca Caddesi üzerinde cephe tasarımları ve sokak sağıklaştıırma çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Üçüncü ve son aşamasında 680 metre uzunluğunda yer alan Kepenek-Kabasakal Camisinin çevresinde sokak sağıklaştıırmaları gerçekleştirilmiştir (Anonymous, 2012).

Şeyh Fettullah Camisi bölgesi çevresinde yer alan dört yapı tescillenerek mahalle içerisinde yaşayan kişilerin eğitimlerine ve kişisel gelişimlerine hizmet edecek şekilde kafeterya, konukevi, cenazeler için taziye evi ve eğitim merkezi olarak tasarlanmıştır (Anonymous, 2012).

Şh Hamam sokağı ile Şeyh Fettullah Cami bölgesi arasında kalan park alanı üzerinde kentsel tasarım çalışmaları hazırlanarak; Yeşil alanlar, oturma alanları, bölgede yer alan halkın üretim yaparak satış sağlayacağı satış bölgeleri ve Gaziantep'in kültürünü oluşturan kastel yapılarını yansıtacak su öğeleri tasarlanmıştır (Anonymous, 2012).

Kent içerisinde kentin dokusunu yansıtacak çalışmalarda Şhitler Caddesi içerisinde yer alan tarihi dokuyu yansıtmak ve çalışmalar arasında bağlantıyı kurmak amacıyla cephelerde ve sokak üzerinde sağıklaştıırma projeleri gerçekleştirilmiştir.. Projede cadde boyunca uzanan aydınlatma direkleri, oturma elemanları, yeşil doku ve Cadde üzerinde yer alan dükkanlar üzerinde cephe tasarımı hazırlanmıştır (Anonymous, 2012).

Şekil 2.14: Gaziantep Şhreküstü bölgesi Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı (Anonymous, 2012).

Şekil 2.15: Gaziantep Şhreküstü Sokak Sağlıklaştırma Çalışması (URL 8)

Şekil 2.16: Gaziantep Şhreküstü Sokak Sağlıklaştırma Çalışması (URL 9)

Şekil 2.17: Gaziantep Şhreküstü Sokak Sağlıklaştırma Çalışması (URL 10)

Şekil 2.18: Gaziantep Şhreküstü Sokak Sağlıklaştırma Çalışması (URL 11)

2.6.4.3. Edirne-Selimiye Camii ve Çevresi Sağıklaştırma Çalışması-Projesi

UNESCO Dünya miras listesi içerisinde yer alan Edirne Selimiye Camii çevresi düzenleme projesi Edirne Kùltür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanarak yarışma projesi hazırlanmıştır. Hazırlanan projeler içerisinde birincilik ödölünü alan projenin içeriğı ve görsellerine ait bilgiler incelendiğinde;

Şekil 2.19: Edirne Selimiye Cami ve Çevresi Sağıklaştırma Çalışması (URL12)

Proje, alanda birbirini tamamlayan ve çevresi ile uyum sergileyen bir organizasyon çizmektedir. Yaya kullanımına açılan Mimar Sinan Yolu, proje içerisinde farklı bölgeleri birbirine bağlamakta ve bu alanlarda rekreasyon faaliyetlerini yürütecekleri bölgeler, meydanlar ve bisiklet yolları yer almaktadır (URL 13).

Çevrede yer alan odak noktaları arasında birbirleriyle güçlü bir şekilde etkileşim halindedir. Günlük yaşantımızı gerçekleştireceğimiz donatı elemanları ve sosyo-kùltürel kullanımlarla çevre ilişkileri yüksektir. Bu odaklar sırasıyla; Eski Cami'nin yer aldığı bölgedeki Eski Cami, Rüstem paşa Kervansarayı, Bedestan,Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Turistik Enformasyon Merkezi, Sur içi kalıntı alanı, Alipaşa Çarşısı, yayalaştırılmış Çarşı bölgesi ve Edirne Belediyesi hizmet binası, Üç Şerefeli Caminin yer aldığı bölgedeki Üç Şerefeli Cami, kent tarihi müzesi, saatli medrese, vakıflar imarethanesi, Sokulu hamamı, yeşil amfi ve gezi parkı, Selimiye Cami yer aldığı bölgedeki Selimiye Cami, tarihi arasta çarşısı, Türk İslam eserleri müzesi, Selimiye vakıf müzesi, panorama meydanı, Mimar

Sinan gezi yolu, belediye kültürel merkezi ve meydanı, Merzifonlu Koca Mustafa Paşa Çeşmesi Meydanı, Selimiye taş odaları, Sultan Selim Saray hamamı, Osmanlı mezar taşları sergileme alanı, Edirne kent müzesi, Hıdırağa Cami ve meydanı, sıra dükkanlar ve halk eğitim ve sanat merkezi olarak sıralanmaktadır (URL 13).

Projenin ana çıkış noktasını oluşturan yaya akslarını çevresinde yer alan mekanlar ile ilişkisini ortaya çıkarmaktır. Tasarlanan yaya aksları, hem çevre ilişkisi kuvvetlendirilmiş hem de araç yolları ile desteklenerek kuvvetli noktalar oluşturmuştur. Yaya akslarını bağlandığı meydan ve alt meydanlar da farklı karakterlerde kullanımların sunulması hedeflenmiştir. Selimiye Cami çevresinde tasarlanan panorama meydanı, Selimiye Camii ve kente bakış noktaları oluştururken, alt meydanlarda kendi çevresinde kurgulanmış ve mevcut yapılar referans olarak kullanılmıştır. Tasarlanan Projede, çevrede yer alan yapısal ve tarihi özellikleri yansıtan alanlarda kentsel dokuyu ortaya çıkararak yaya hareketlerine yön veren kentsel mobilyalar hazırlanmıştır. Üç Şerefeli Camii meydanında hazırlanan kentsel mobilyalar eski ve yeni arasında bir algı oluşturarak meydanı tanımlayıcı niteliktedir. Cami çevresinde oluşturulan aksların ve sert zeminin dengeli boyutta kalabilmesi için geniş çim alanları önerilmiştir. Hazırlanan bitki seçiminde Edirne iklimine uyum sağlayabilecek niteliktedir (URL 13).

Selimiye Cami çevresinde tasarlanan proje, birbirlerini tamamlayan üç ana odak noktasından oluşmaktadır. Bu odaklar arasındaki görselliğin ve ulaşım ilişkisinin mevcutta yer alan tarihi yapı birikimine duyarlı olacak biçimde hazırlanması, tarihi zenginliği ortaya çıkaracak ve gelecekteki yıllara sağlıklı bir şekilde ulaşması hedeflenmektedir (URL 13).

Şekil 2.20: Edirne Selimiye Cami ve Çevresi Sağıklaştırma Çalışması (URL12).

Şekil 2.21: Edirne Selimiye Cami ve Çevresi Sağlıklaştırma Çalışması (URL12).

Şekil 2.22: Edirne Selimiye Cami ve Çevresi Sağlıklaştırma Çalışması (URL12).

Şekil 2.23: Edirne Selimiye Cami ve Çevresi Sağlıklaştırma Çalışması (URL12).

2.6.4.4. Antalya Tarihseel Kent Merkezi Kentsel Sağlıklaştırma alışması

Antalya’da 1990 yılında açılan “ Kalekapısı Kentsel Tasarım Projesi ” ile tarihsel kent merkezine ait kısımların parçacı bir düşünce ile yaklaşımı başlamıştır. Projede öncelikle “ Şarampol Caddesi Yayalaştırma Projesi ” hazırlanmıştır. Tarihsel özellikleriyle ön planda olan Belbey Mahallesi için 1/500 ölçeğinde bir koruma projesi hazırlanmış fakat mahallede yer alan özel mülkiyet durumlarından dolayı proje gerçekleştirilememiştir. Bu bölgede yer alan Yat Limanı turizm alanı olarak belirlenmiş ve Turizm Bankasının hazırlamış olduğu kentsel tasarım, rölöve ve restorasyon projeleri hazırlanarak onarılmış ve kullanıma sunulmuştur (Yalçın, 2006).

Şekil 2.24: Antalya Kale Kapısı ve Çevresi Sokak Sağlıklaştırma alışması Vaziyet Planı (URL 14)

Şekil 2.25: Antalya Kale Kapısı Sokak Sağlıklaştırma alışması (URL 15)

Şekil 2.26: Antalya Balbey Mahallesi Sokak Sağlıklaştırma Çalışması (URL 16)

2.6.4.5. Kuzguncuk (Üsküdar) Tarihi Doku Koruma ve Yayalaştırma Projesi

Kuzguncuk, İstanbul'un Anadolu yakasında yer alan Üsküdar'da, sahil ile birleşen ve doğal güzelliklerin yanı sıra kültürel dokusunu da korumuş bir yerleşim yeridir. Semt'te yaşamını sürdüren kişiler kentleşmenin getirmiş olduğu yoğun yapılaşma ve taş blokların aksine, cumbalı taş evler ile farklı renklere boyanmış ahşap evler ve bahçeleri içerisinde yaşamlarını sürdürmektedir. Semt içerisinde sahile bakan kısım ile merdivenleri sokağın şekillenmesini ve o semtin kültürünü etkileyen temel unsurlar arasındadır. Tarihi özellikleri bakımından miras niteliği taşıyan kentlerde uygulanan sağlıklaştırma ve tasarım çalışmalarında kentlerin korunması, sağlıklaştırılması ve eski işlevlerini yeniden kazandırarak çevre kalitesinin artırılmasında önemli bir role sahiptir. Bu çalışmalar kapsamında Kuzguncuk'un doğal ve kültürel peyzaj karakterlerinin korunmak şartıyla sağlıklaştırılarak yaya öncelikli tasarlanması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada leke planı ve tasarım eskizlerinin oluşturulmasında, Autocad, Photoshop, Sketchup ve Lumion programlarıyla hazırlanan çizimlerin bilgisayara aktarılması, projedeki sunum ve üç boyutlu görsellerin oluşturulmasında kullanılmıştır. Sağlıklaştırma ve Tasarım çalışmasında, alandaki kültür-sanat ağırlıklı mekanların tasarlanması, yürüyüş alanları, hobi bahçeleri, bisiklet yolları, çocuk oyun alanlarının geliştirilmesi, spor aktivitelerine yönelik tasarımlar, sergi sokağı, pazaryerleri ve cephe tasarım önerileri geliştirilmiştir (Koçan, Rüzgar, 2016).

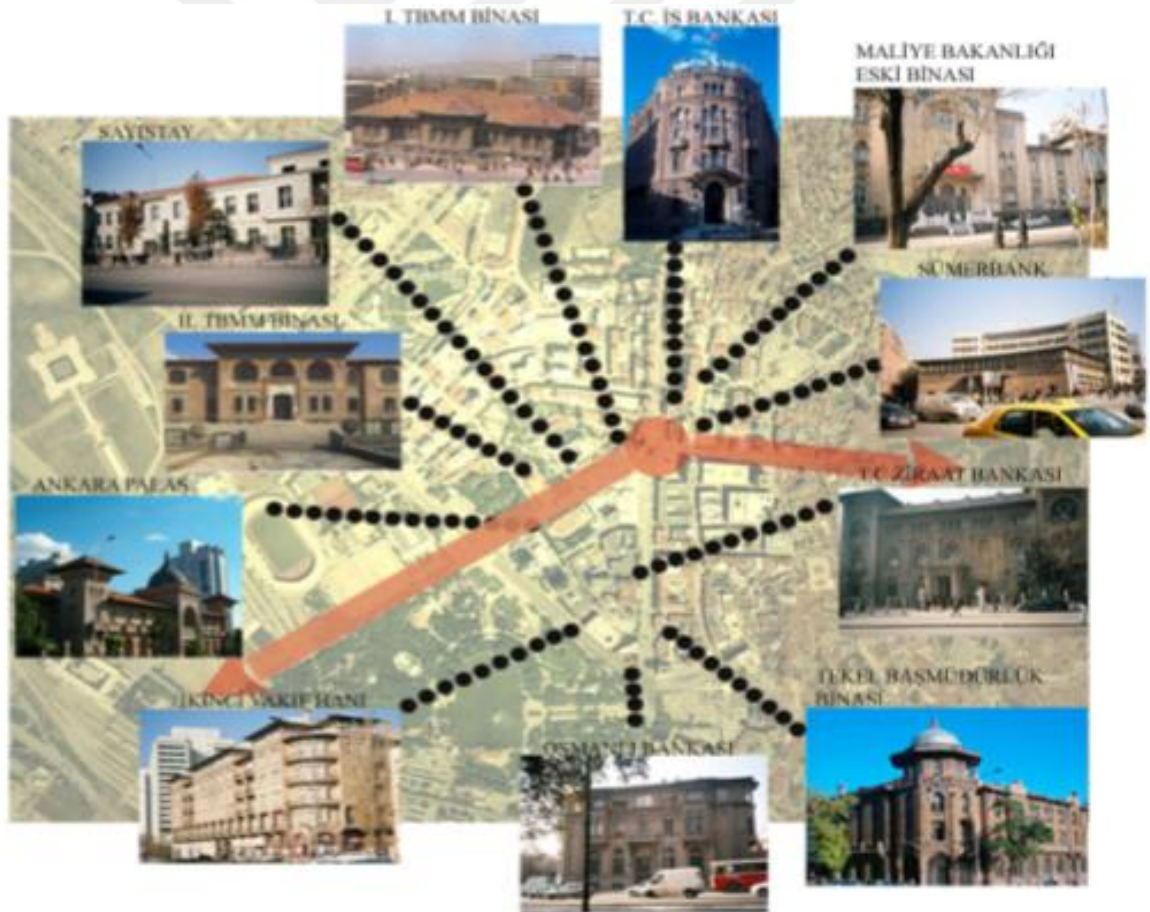
Şekil 2.27: Kuzguncuk (Üsküdar) Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı (Koçan, Rüzgar, 2016).

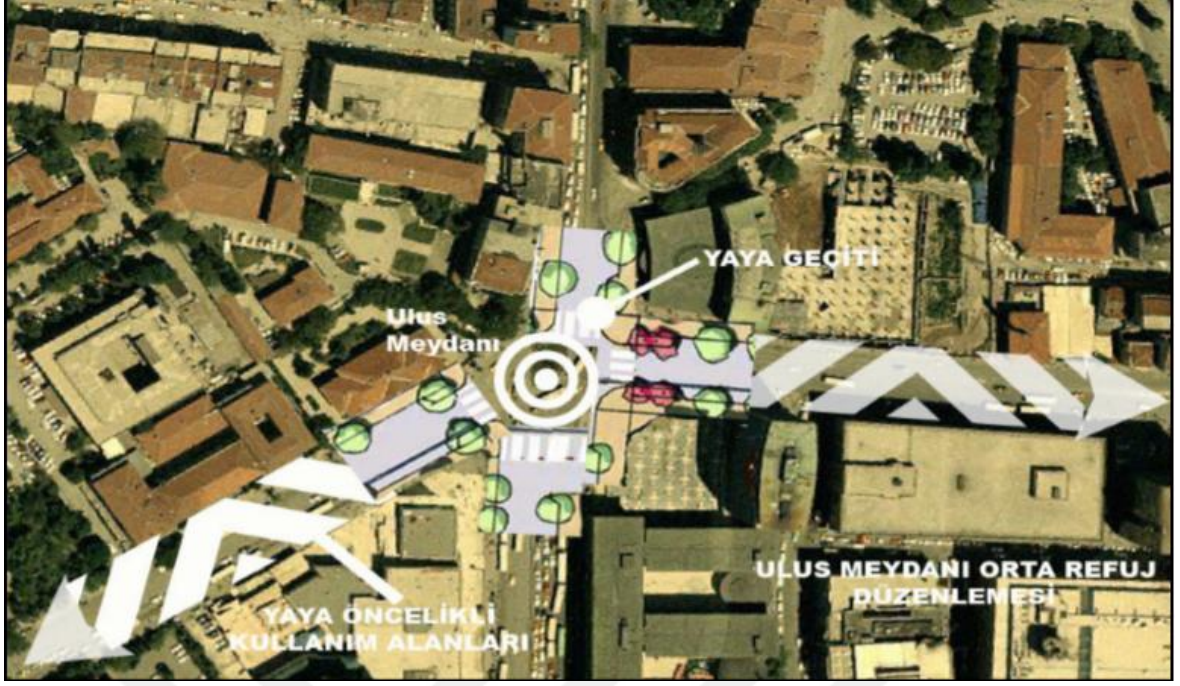
Şekil 2.28: Kuzguncuk (Üsküdar) Sokak Sağlıklaştırma Çalışması (Koçan, Rüzgar, 2016).

2.6.4.6. Ankara-Ulus Tarihi Kent Merkezi Kentsel Sağlıklaştırma Çalışması

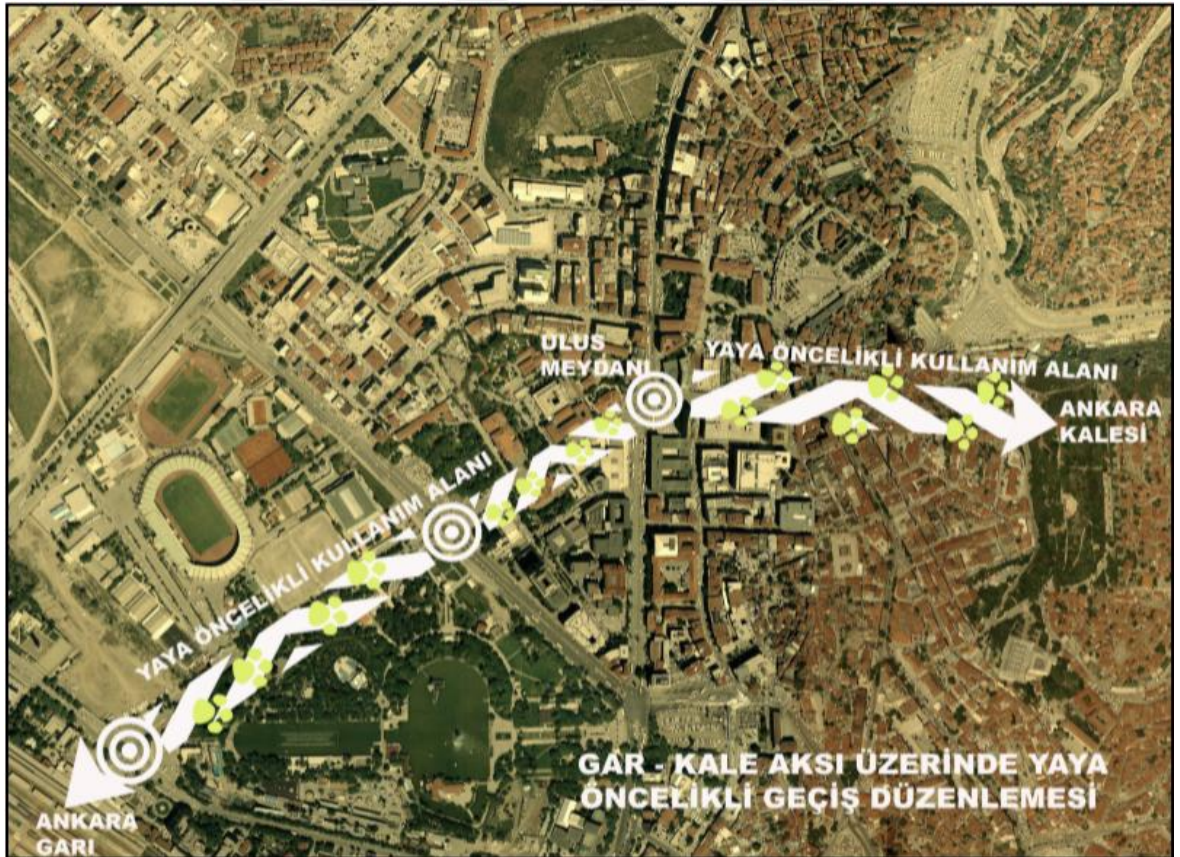
Ankara-Ulus Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından 1982 yılında başlatılan çalışmalarda öncelikli proje alanları olarak tespit edilmiştir. Bölgelerin özelliklerine göre koruma amaçlı gerçekleştirilen projeler 1/1000 ve 1/500 ölçeklerinde yapılmıştır. Bu çalışmalar Hacıbayram çevresi, Suluhan çevresi, Karyağdı türbesi çevresi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, çevresi, Çıkrikçılar Yokuşu çevresi, Bent Deresi dolmuş durakları çevresi ve Akköprü Çevresi gibi özel alanlarda çalışmalar yapılmıştır. Bu çevrelerde yer alan meydanlarda 1/500ölçekli çalışma planında yaya yolları ve tek yapı çevresinde yer alan zemin kaplamaları, kent mobilyaları (bank, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, çiçek parterleri vb.) yapılan düzenlemelerde bu detaylarla birlikte gösterilmesi istenmiştir. Bu çalışma yarışma projesi olarak değerlendirilmiş ve yarışmayı kazanan proje ile 19 alt proje belirlenmiştir. Bu projeler ile detaylı makro kararlar alınmıştır (Yalçın, 2006).

Şekil 2.29: Ankara-Ulus Sokak Sağlıklaştırma Çalışması Vaziyet Planı (Yalçın, 2006).

Şekil 2.30: Ankara-Ulus Meydanı Sokak Sağlıklaştırma Çalışması (Yalçın, 2006).

Şekil 2.31: Ankara-Ulus Meydanı Sokak Sağlıklaştırma Çalışması (Yalçın, 2006).

Bölüm Sonu Değerlendirmesi: Dünya’da ve Türkiye’de tarihi doku üzerine gerçekleştirilmiş olan sokak ve meydan sağlıklılaştırma/iyileştirme peyzaj tasarsım ve uygulama çalışmalarında alan içerisinde yer alan tarihi dokuların bütünü korunarak mekanlar da sağlıklılaştırma çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Kolektif hafıza mekanını oluşturan bu sokak ve meydanların tarih-mekan-insan üçlüsü bir arada düşünülerek mekanların kimliksel özellikleri yansıtılmaya çalışılmıştır.

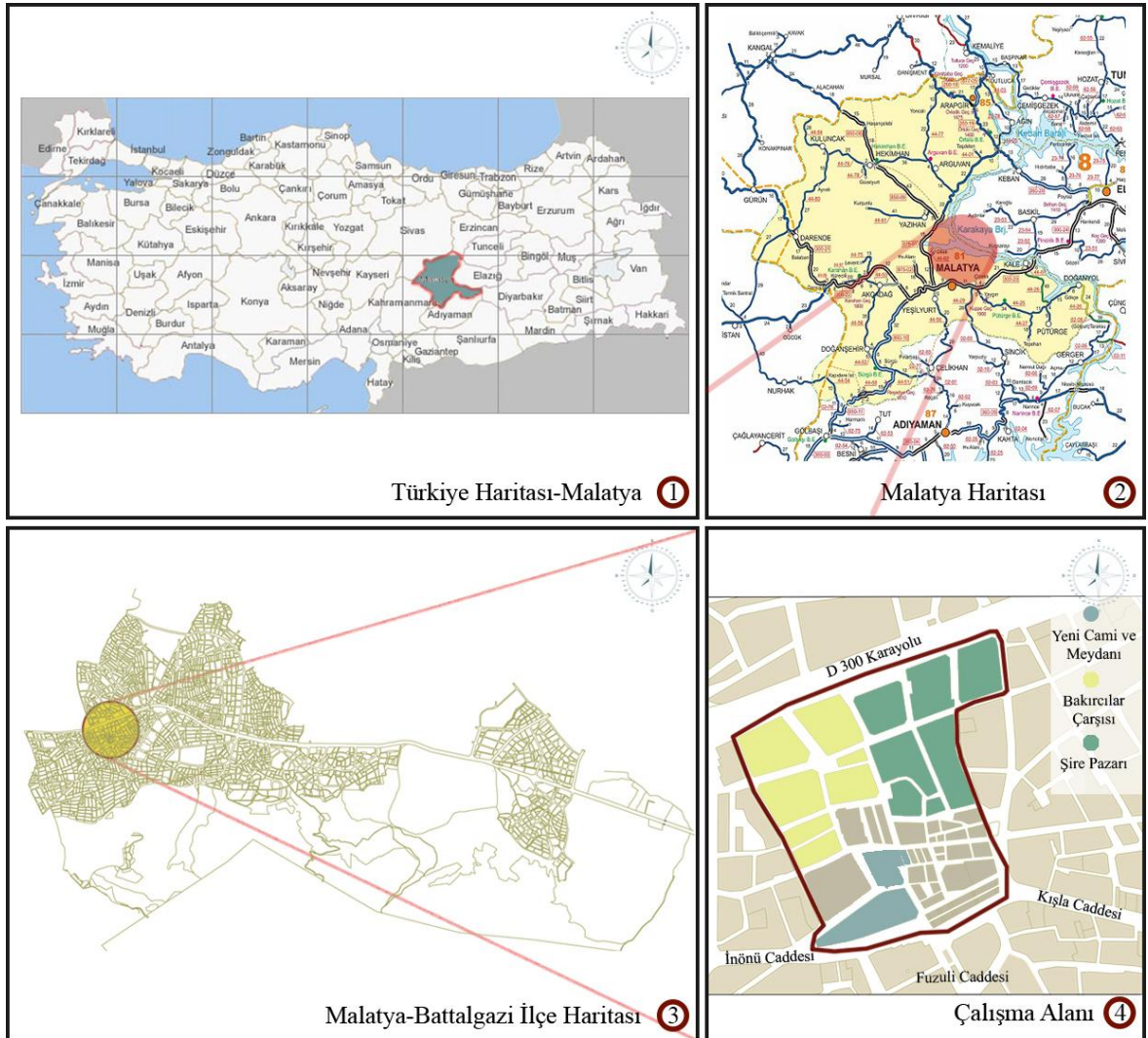
İncelenen bütün örnekler yarışma projesi kapsamında ya da firmalar tarafından hazırlanarak uygulamaya sunulmuş niteliktedir. Bu örnekler doğrultusunda hazırlanan yöntem ve tasarım önerileri, tez çalışmasının ana materyalini oluşturan Malatya Yeni Cami ve çevresi için hazırlanan peyzaj tasarım projesi için veri olarak kullanılmıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Çalışmanın materyalini, Malatya ili Battalgazi ilçe sınırları içerisinde yer alan Malatya Kent merkezinde bulunan Hacı Yusuf Taş Camii (Yeni Camii) oluşturmaktadır. Buhara Caddesi kuzey sınırında ve batısındaki Bakırcılar Çarşısı, Yeni Caminin kuzey giriş kısmında bulunan Mısır Çarşısı ve Buhara Caddesi ile Şehit Selahattin Şener Sokak arasında yer alan Şire Pazarı araştırma alanını oluşturmaktadır.

Şekil 3.1: Malatya Yeni Cami ve Yakın Çevre Analizi (Orijinal, 2020).

3.1.1. Malatya Kenti

Tarihi kaynaklarda ismi geçen Malatya, mevcutta yer alan şehir merkezinin 9 km kuzeybatısında yer alan Eski Malatya olarak bilinmektedir. Malatya merkezinin 7 km

kuzeydoğusunda yapılan kazı çalışmalarında M.Ö. 5500-3000 yıllarında yerleşmiş olan Arslantepe höyüğünün 4. Kültür katında ise M.Ö. 13. yüzyıla ait Hitit kalıntılarına rastlanmıştır. Şehrin eski adı olan Maldiya'nın bu Hitit şehrinin adı olarak anıldığı tahmin edilmektedir. Malatya birçok devlet ve medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bunlar, Hitiler, Persler, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Osmanlı devleti ve Cumhuriyet dönemidir. Bu nedenle tarihsel ve kültürel açıdan önemli bir birikime sahiptir (Karakaş, 2019).

3.1.1.1. Malatya İli Fiziksel Özellikleri ve Ulaşım Ağı

Malatya ili Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır. Doğusunda Elazığ ve Diyarbakır, Güneyinde Adıyaman, Batısında Kahramanmaraş ve Kuzeyinde Sivas ve Erzincan yer almaktadır (Esen, 2014). Şehrin yüzey alanı 12.313 km², 35-54° ve 39-03° kuzey enlemleri ile 38-45° ve 39-08° doğu boylamları arasında ve etrafı Beydağı ile çevrili durumdadır (Topal, 2019). Malatya'daki su varlıkları, Sultansuyu ve sürgü çayı Akdeniz'e, Tohma çayı İç Anadolu'ya, Fırat nehri ise Doğu Anadolu bölgesine kadar uzanmaktadır.

Malatya Doğu, Batı ve Güney bölgeleri arasındaki geçiş güzergahını oluşturmaktadır. Ana ulaşım yolu D 300 karayolu üzerinden sağlanmaktadır. Malatya ili üzerinde Demiryolu, Havayolu ve Karayolu olmak üzere 3 adet ulaşım ağı yer almaktadır (Esen, 2014). Otobüs terminali Şehir merkezinin 5 km uzağında ve Batı güzergahın da yer almaktadır. Terminale ulaşım şehir içi otobüs, minibüs ve taksiyle sağlanmaktadır. Demir yolu terminali şehir merkezinin 3 km uzağın da Batı güzergahın da yer almaktadır. Terminale ulaşım şehir içi otobüs, minibüs ve taksiyle sağlanmaktadır. Hava yolu ile ulaşım ise şehrin 30 km uzağında yer almaktadır. Sivil havaalanı olmayıp askeri havaalanı olarak hizmet vermektedir (Topal, 2019).

3.1.1.2. Malatya İli Kültürel Özellikleri

Malatya kenti tarih süresince çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Aslan tepe, Fırıncılar Höyük, Bayram tepe Höyük, Ören Höyük, İkinci Höyük Höyüğü, Aslantaş, Kağköy Kaya, Levent Vadisi, Ansırın Mağaraları, Kale tepe Höyük Malatya'daki arkeolojik alanları oluşturmaktadır. Malatya Doğu Anadolu bölgesinde turizm tarihi ve kültürel özellikleri bakımından en önemli şehirler arasın da yer almaktadır. Malatya ilindeki müzelerde yer alan arkeolojik kalıntılar kültür turizmi açısından ne denli zengin olduğunu göstermektedir (Topal, 2019).

3.1.1.3. Malatya İli İklimsel Özellikleri

Malatya ilinin topoğrafik özellikleri nedeniyle farklı iklim özellikleri göstermektedir. Malatya’ da 3 farklı kıta iklimi görülmektedir (Topal, 2019). Malatya’da yıllık ortalama sıcaklığın şehir merkezinde 13.7 derecede olduğu gözlemlenmiştir. Malatya’nın kış aylarında ortalama sıcaklığın 7-8 derece, yaz ayları ortalama sıcaklığın 26-28 derece arasında yer almaktadır (Toprak vd., 2013). Rakım yüksekliği yaklaşık 900 m olan Malatya ilinde yağışlar en çok ilkbahar aylarında görülmektedir. Yılın yaklaşık 140 günü güneşli 50-60 günü güneşli yada kapalı olarak geçmektedir (Gezer vd., 2011). Yıllık ortalama yağış miktarı 350 mm’ dir. Rakımın 1200 ile 2000 m arasında ki yerlerde ise ortalama yağış miktarı 400 mm’ nin üzerine çıkmaktadır. Kış ayları kar ve yağmur yağışlı ve soğuk, yaz ayları ise sıcak ve kurak geçmektedir (Topal, 2019).

3.1.1.4. Yeni Cami (Hacı Yusuf Cami)

Malatya ili Battalgazi ilçesi içerisinde yer alan Yeni Camii, 1843 yılında Hacı Yusuf tarafından inşa ettirilmiştir. 2 Mart 1893 yılında meydana gelen büyük depremde Camii yıkılmış ve yerine yenisi yaptırılmıştır. İlk yapımından sadece Şerefesine kadar kalan minaresi bulunmaktadır. Camii” nin yeni yapımında ekonomik sıkıntılardan dolayı yavaş ilerlemiş ve 1912 tarihinde ibadete açılmıştır. Caminin yapı malzemesi olarak silme taş kullanılmıştır (Anonymous, 2013).

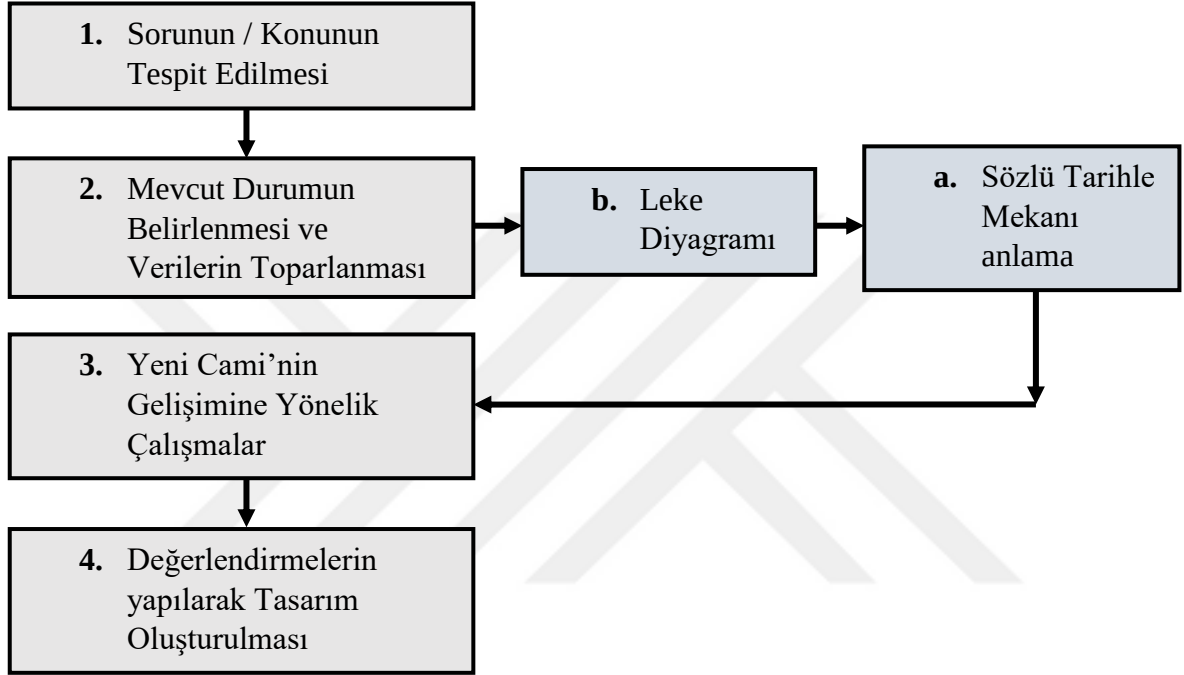

Şekil 3.2: Malatya Yeni Cami Görseli (Orijinal, 2020).

3.2. Yöntem

Malatya ili Battalgazi ilçe sınırları içerisinde yer alan ve hafıza mekanını oluşturan Yeni Cami ve çevresinde yer alan Çarşı bölgelerinin tasarımsal boyutta sağlıklılaştırma ve iyileştirme çalışmaları yapılarak kimliksel işlevselliğini kazanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda Sözlü Tarih yöntemi ile yazılı ve sözlü kaynaklara ulaşılmış

alanın yakın tarihi ile ilgili genel bilgiler elde edilmiştir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda; Yılmaz (1999) kullandığı ve Gündüz (1985), Reid (1987), Booth (1990), Walker (1990), Özkan ve Ark., (1993) ve Uzun (1998)'un geliştirmiş olduğu yöntemler incelenerek alana ilişkin özgün bir çalışma ortaya konulmuştur. Bu çalışma için kullanılan yöntem tarihi canlandırma ve canlı tutmak amacıyla yapılan bir tasarım çalışma aşaması olup, aşağıda yer alan akış diyagramı sırasıyla uygulanmıştır;

Şekil 3.3: Çalışma Yöntemi Akış Diyagramı (Orijinal, 2020)

1. Sorunun Tespit Edilmesi: Malatya İli Battalgazi ilçe sınırları içerisinde yer alan Hacı Yusuf Taş Camii (Yeni Camii) günümüze kadar gelen ve şehrin merkezinde yer almasından dolayı yoğun yapılaşmalar arasında kalarak tarihi kimliğini yitirdiği ve kültür özellikleri açısından meydan özelliğini yitirmiş durumda ve geçiş güzergahı olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Cami çevresi tasarımsal açıdan yeniden ele alınarak alan içindeki avlu sistemleri ile çevresinden ayrılarak özel bir alan oluşturulacaktır.

2. Mevcut Durumun Belirlenmesi ve Verilerin Toparlanması: Yeni Cami ve çevresindeki mevcutta yer alan durumun belirlenmesi amacıyla alan içerisinde gözlemler yapılmıştır. Alanda fotoğraflar çekilerek halk ile görüşmeler yapılmıştır. Toplanan veriler yakın çevre analizinde kullanılmıştır.

a. Leke Diyagramı: Yeni Cami ve çevresinde yer alan Mısır Çarşısı, Bakırcılar Çarşısı, Şire Pazarı, İnönü Kapalı Çarşısı, Mevcut Yeşil Alanlar, Düğüm noktaları ve Odak

noktaları, harita ve gözlemlerden yararlanılarak belirlenmiş ve leke diyagramı oluşturulmuştur.

b. Sözlü Tarihle Mekanı Anlamak: Sazan, 2014'e göre; Sözlü tarih, anlatılan konu ile insanlar arasında kurulmuş bir tarihin ürünüdür. Tarih ile yaşamı bütünleştirir ve tarihteki kahramanları kitaplarda, haberlerde ve bültenlerde yer alan kahramanlardan değil kaybolmaya yüz tutmuş, bilinmeyen, tanınmayan kişiler içerisinde seçer. Görüşme yapılan kişilere tarihteki unutulmuş anıların hatırlatılmasını amaçlayan fotoğraflardan faydalanmıştır.

Borazan, 2019'a göre; Kaynağa ait çalışmanın kurucusundan yararlanarak, alanın kapsamı ve amacı hakkında bilgiler alınmıştır. Çalışmada nitel bir yaklaşım sergilenmiştir. Yapılan görüşmede elde edilen kaynaklar birincil kaynağı oluşturmaktadır. İkincil kaynakların elde edilebilmesi için literatürlerden faydalanılmıştır.

Sazan, 2014 ve Borazan, 2019'un Sözlü Tarih ile ilgili yaptığı bu çalışmalardan faydalanılarak Yeni Cami ve çevresinde yer alan yapıların birincil ve ikincil dereceden sözlü kaynakları incelenmiştir. Birincil kaynağı oluşturan ve sözlü tarih konusunun temelini oluşturan insan faktörü oluşturduğundan dolayı Yeni Caminin geçmiş tarihine tanıklık etmiş ve o bölgede yer almış gazeteci, muhtar ve o bölgede yer alan eski esnaflar ile görüşülmüştür. Her kaynak kişi ile birer kez görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmede farklı kişilere aynı içerikler on yedi kez tekrarlanmıştır. Görüşmelerin tümü ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Kaydedilen sesler yazılı olarak hazırlanıp verdikleri bilgilerden yararlanılmıştır. Daha eski tarihe ulaşılması amacıyla ikincil kaynakları oluşturan yazılı kaynaklar Malatya Büyükşehir Belediyesi ve kütüphanelerdeki kaynaklar kullanılarak Yeni Cami'nin tarihsel süreci daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

3. Yeni Cami'nin Gelişimine Yönelik Çalışmalar: Yeni Cami'nin mevcut konumu göz önünde bulundurularak cami çevresinde yapılan çalışmanın alandaki önemi artarak o alanda bir Landmark niteliği taşımıştır. Alan ile ilgili somut verilerin değerlendirilerek tasarımsal süreçte ne gibi gelişimler sağlayacağı belirlenmiştir.

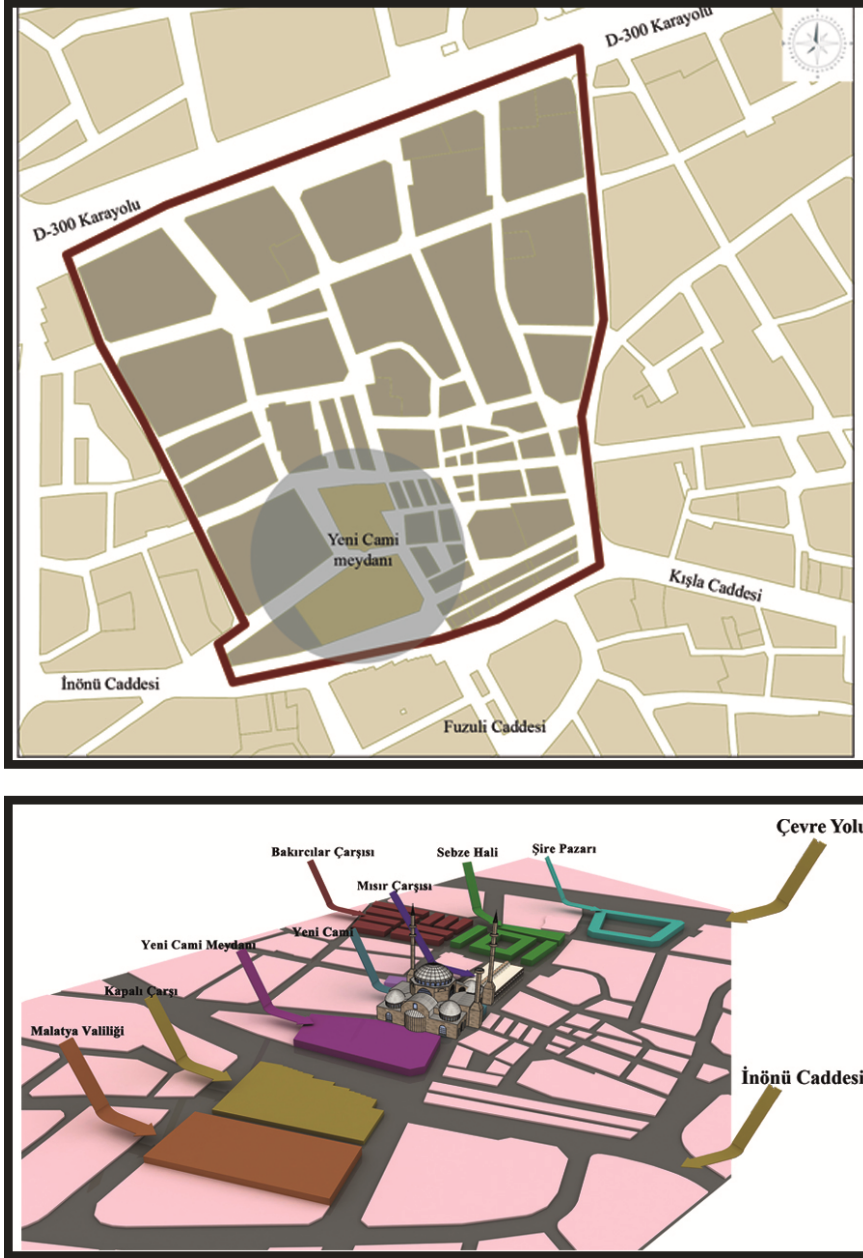
4. Değerlendirmelerin yapılarak Tasarım Oluşturulması: Yeni Cami ve çevresine ilişkin elde edilen veriler derlenmiştir. Yeni Cami ve çevresine ilişkin tarihi niteliği yaşatması ve özelliği koruması amaçlanmıştır. Bu veriler doğrultusunda, Bilgisayar programlarından (Autocad, Sketchup, Lumion ve Photoshop) kullanılarak alanda tarihe ait yansıtılmak istenen özellikler ve alanda yer alan tüm yapısal ve bitkisel çözümlerin bir bütünlük çerçevesi içerisinde odak noktası olarak etkin bir biçimde kullanılması

hedeflenmiştir. Tüm bu hedefler doğrultusunda alanın 3 boyutlu görseller üzerinden bir tasarım geliştirilmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Malatya Yeni Cami'nin Tarihsel Süreci ve elde edilen bulgular

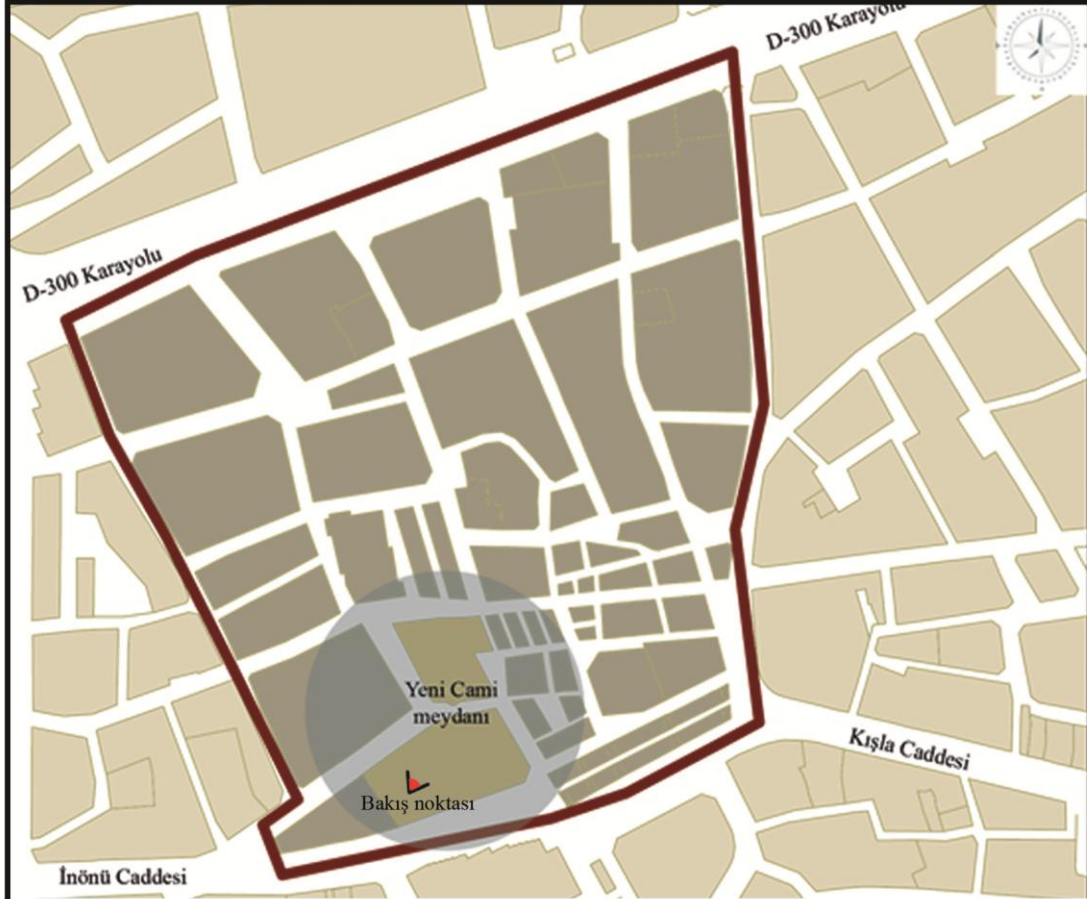

Şekil 4.1: Malatya Yeni Cami ve Yakın Çevre Analizi (Orijinal, 2020)

Malatya Yeni Cami (Hacı Yusuf Taş Cami), 1843 yıllardan yapımına başlanan ve eski bir tarihe sahip kentsel belleği içinde barındıran bir yapıtı oluşturmaktadır. Zaman içerisinde birçok kültürel, ekonomik ve sosyal olaylara ev sahipliği yapmasına rağmen yerini ve işlevini yitirmemiştir. Malatya Kentinin merkez noktasında yer almasından dolayı

kentin düğüm noktasını oluşturmaktadır. Bütün bu sebeplerden dolayı kentin kolektif belleği bağlamında sürdürülebilir özelliği taşımaktadır.

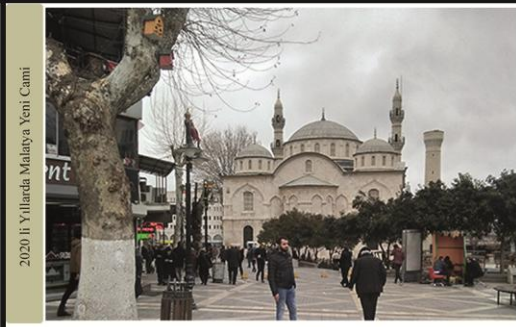
Caminin ilk olarak ismi Hacı Yusuf Cami olarak kullanılmıştır. 3 Mart 1894 tarihinde meydana gelen şiddetli deprem sonucunda yapının minaresi dışında kalan her şey yıkılmıştır. Caminin yeniden yapımı için Osmanlı Padişahı II. Abdülhamit yardım ederek caminin yapımını başlatmıştır (Göğebakan, 2004).

Şekil 4.2: Malatya Yeni Cami ve Çevresi İmar Planı (Orijinal, 2020).

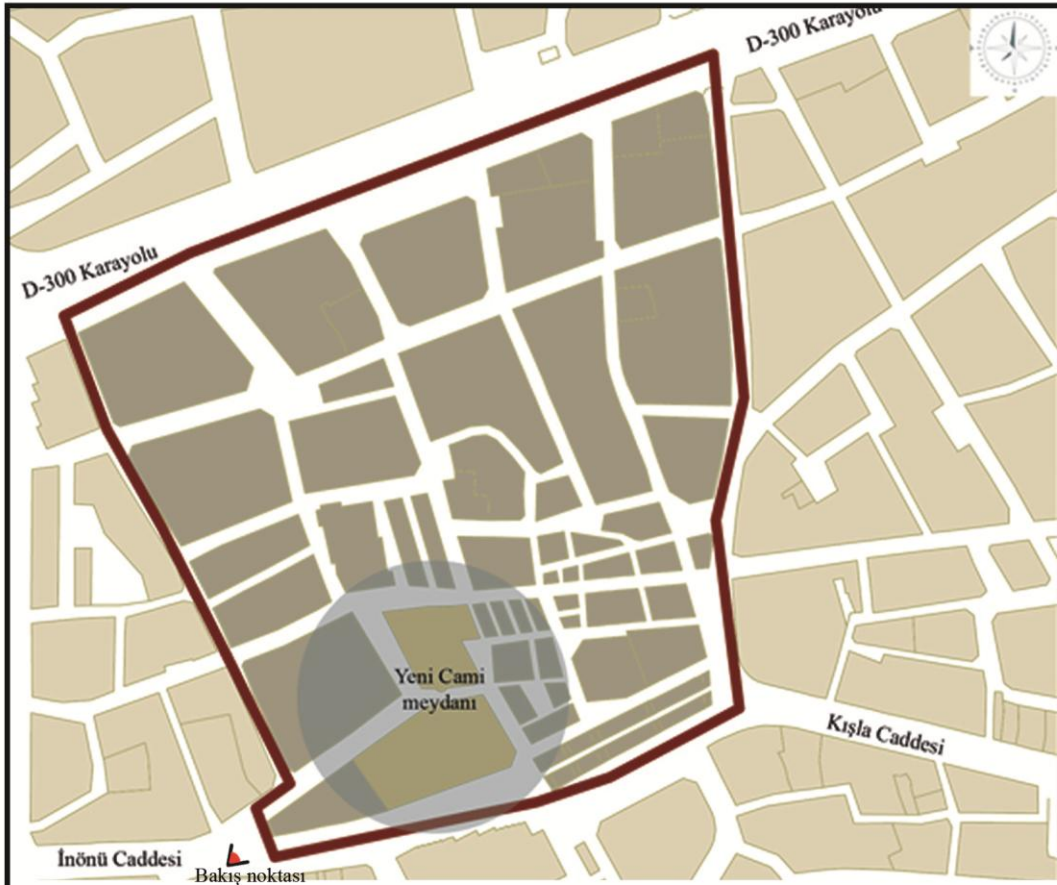

Şekil 4.3: 1930'larda Malatya Yeni Cami ve Çevresi (URL 17).

Şekil 4.4: 2020'lerde Malatya Yeni Cami ve Çevresi (Orijinal, 2020).

Yeni cami çevresinde yer alan alanlar üzerinde 1950’li yıllar da az katlı ve ağaçların yer aldığı biçimde etrafı çevrenemeye başlamıştır. Alan üzerinde otomobillerin kullanılacağı caddeler oluşmaya başlamıştır. Yeni cami bulunduğu bölgede kendine ait baskın yapısını koruyarak bulunduğu bölgede bir simge olarak gösterilmektedir (Karakaş, 2019). Yeni Cami çevresindeki aktif kullanım 1960’lı yıllarda artmaya başlamış ve bu kullanımda alan içerisindeki yeşil alan varlığı da arttırılmıştır. Alan içerisindeki araç ve insan sirkülasyon yoğunluğu artmaya başlamıştır. Otobüs durakları belirlenmiş ve ulaşım ağında önemli bir yer almaya başlamıştır (Karakaş, 2019).

Şekil 4.5: Malatya Yeni Cami ve Çevresi İmar Planı (Orijinal, 2020).

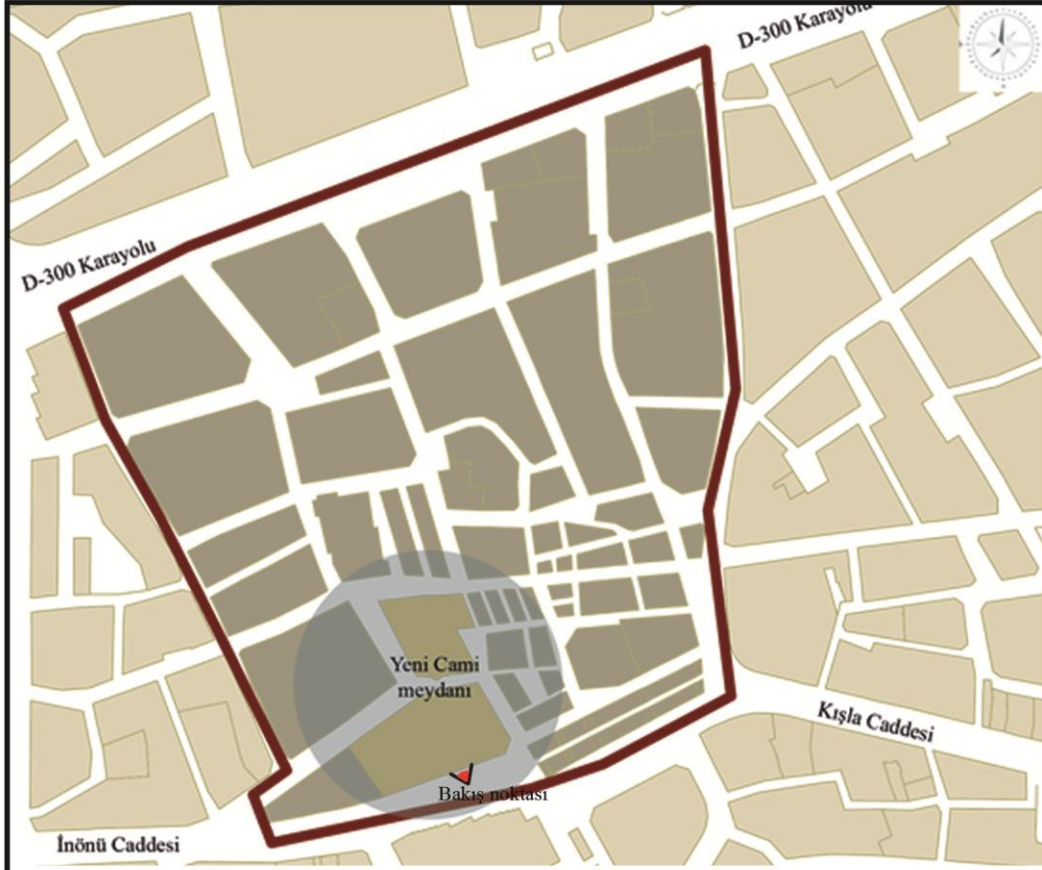

Şekil 4.6: 1960’larda Malatya Yeni Cami ve Çevresi (URL 18).

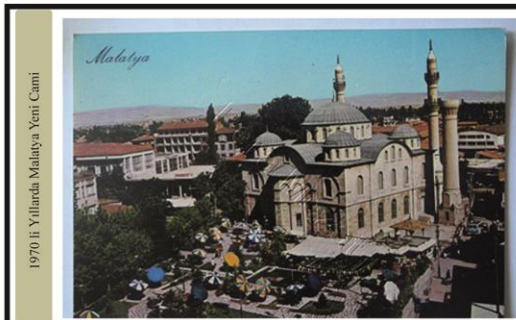

Şekil 4.7: 2020’lerde Malatya Yeni Cami ve Çevresi (Orijinal, 2020).

1970’li yıllarda cami çevresinde yer alan meydan da Pazar kurulmakta ve ticaret işlevi olarak kullanılmaktadır. Meydan çevresinde yer alan kat yükseklikleri cami’yi geçmeyecek boyutlarda inşa edilmiş ve cami yapısında herhangi bir değişiklik gerçekleştirilmemiştir (Karakaş, 2019).

Şekil 4.8: Malatya Yeni Cami ve Çevresi İmar Planı (Orişinal, 2020).

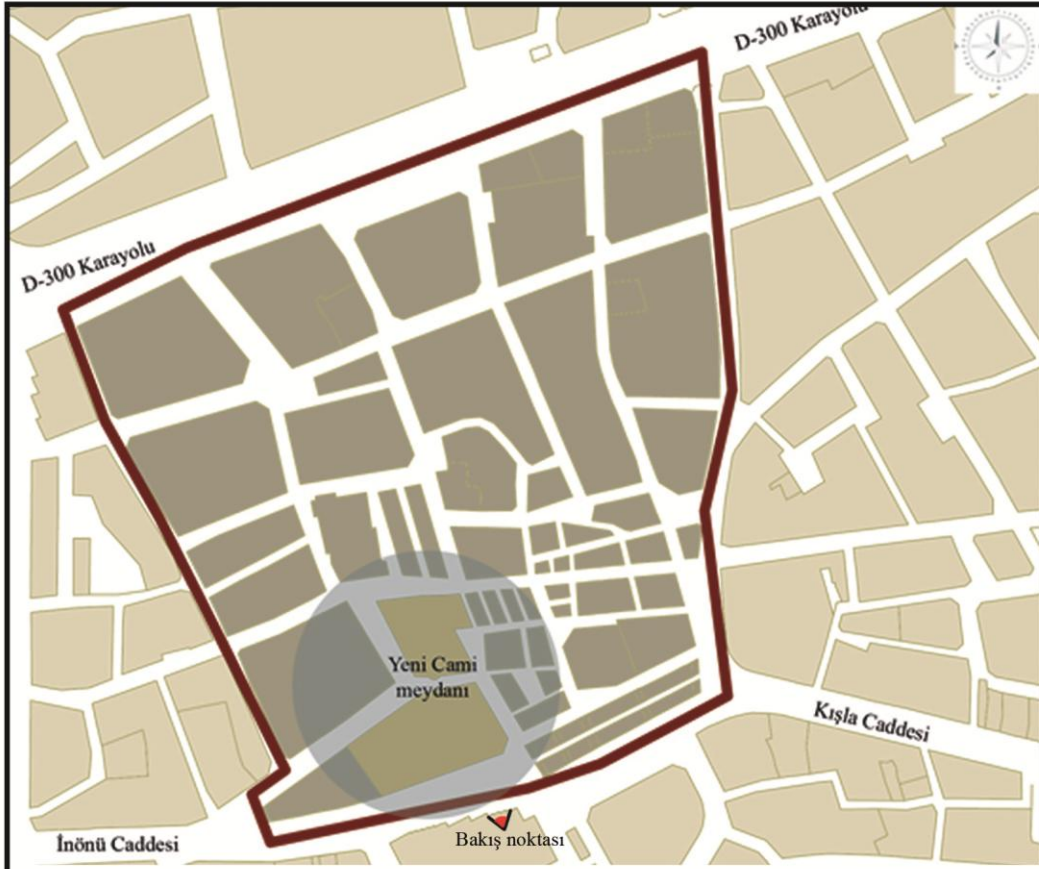
Şekil 4.9: 1970’lerde Malatya Yeni Cami ve Çevresi (URL 19).

Şekil 4.10: 2020’lerde Malatya Yeni Cami ve Çevresi (Orişinal, 2020).

1980 li yıllardan 2005 yılına kadar Cami’nin Kuzeyinde yer alan meydan Soykan parkı olarak işlevini sürdürmüştür. 2005 yılında Meclis’te alınan karar ile Hacı Yusuf Taş Cami ismini Yeni Cami olarak değiştirilmiş ve Kuzeyinde yer alan meydan içerisindeki ticaret merkezleri kaldırılarak bütün bir şekilde meydan niteliği kazandırılarak işlevini

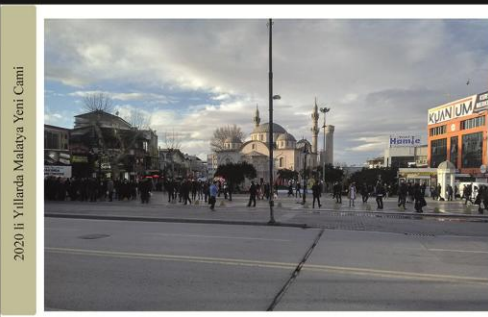
sürdürmüştür. Meydan içerisinde geniş sert zeminler oluşturularak yeşil alanlar kısıtlanarak birçok ağaç alandan kaldırılmıştır (Karakaş, 2019).

Şekil 4.11: Malatya Yeni Cami ve Çevresi İmar Planı (Orijinal, 2020).

Şekil 4.12: 1980'lerde Malatya Yeni Cami ve Çevresi (URL 20).

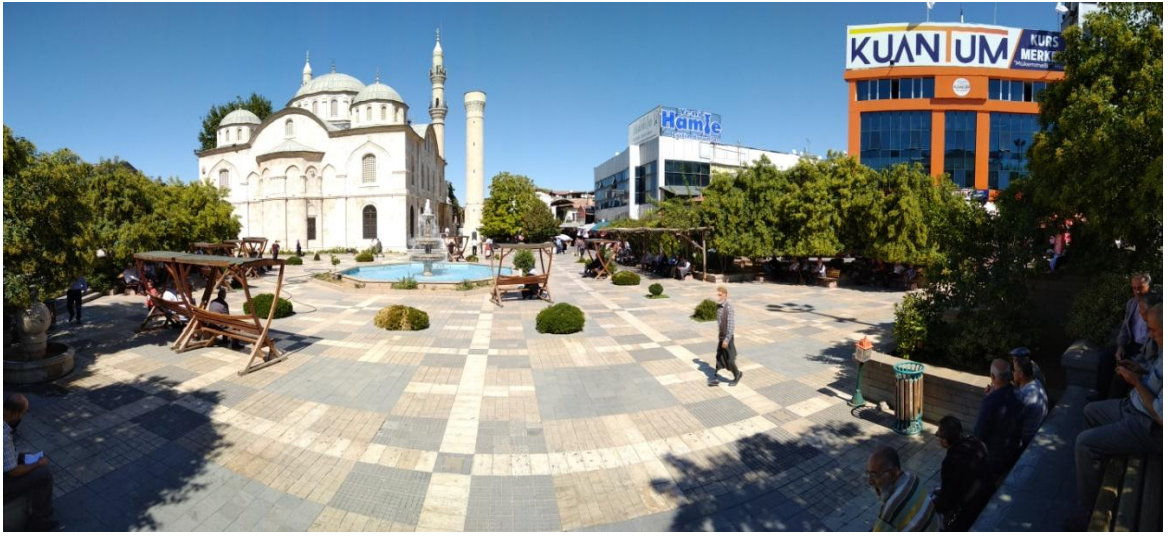

Şekil 4.13: 2020'lerde Malatya Yeni Cami ve Çevresi (Orijinal, 2020).

Yeni cami'nin çevresinde ticaretin gerçekleştiği, Bakırcılar Çarşısı, Mısır Çarşısı, Şire Pazarı, Kuyumcular Çarşısı ve Ayakkabıcılar Çarşısı gibi insanların günlük alışveriş ihtiyacını karşılayacağı yerler ve yaya ve araç güzergahının gerçekleştiği bölgede merkezi oluşturmaya başlamış ve günümüze kadar bu gelişimler cami merkez açısı alınarak devam etmiştir (Işık, 2013).

Şekil 4.14: 2020 yılı Malatya Yeni Cami ve Çevresi (Orijinal, 2020)

Şekil 4.15: 2020 yılı Malatya Yeni Cami ve Çevresi (Orijinal, 2020)

Yeni caminin Kuzey bölgesinde yer alan meydan iki kot ile ayrılmış ve kot farkları amfi ile desteklenerek ziyaretçiler için dinlenme mekanları yaratılmıştır. Alt kotta yer alan meydan üzerinde çevre etkisinden ayrılan ağaç formlarıyla özel bir bölge haline getirilmiş içerisinde yeşil alanlar, Pergola ve sekizgen yapıda bir havuz formuyla Osmanlı dönemini yansıtmaktadır. Üst kotta yer alan bölgede otobüs durakları, satış büfeleri olarak kullanılmaktadır.

Cami çevresinde yer alan yapıların büyük çoğunluğu kompozit kaplamalar ile kaplanarak caminin yapısal özelliğiyle ayrılmış durumda ve mimari bütünlük açısından kopukluk sergilemektedir.

Cami'nin çevresinde yer alan yeşil alan kullanımında ve bitki seçiminde bodur bitkilere önem verilerek caminin vurgusunu azaltmayan ağaç ve çalı türleri seçilmiştir. Meydan içerisinde, *Platanus orientalis* (Çınar), *Ligustrum vulgare* (kurtbağrı), *Buxus*

sempervirens (şimşir), *Picea orientalis* (ladin), *Rosa* ssp. (gül) ve *Pyracantha* ssp. (ateş diken) kullanım açısından ağırlık göstermektedir. Yeni cami çevresinde insanları sosyal ve fiziksel aktivitelerini karşılamak ve odak noktası yaratmak amacıyla, çiçek parterleri, pergolalar, büfeler, yönlendirici tabelalar, aydınlatma direkleri, görme engeli bulunan kişilere yönelik yönlendiriciler ve yer döşeme farklılıkları kullanılmıştır.

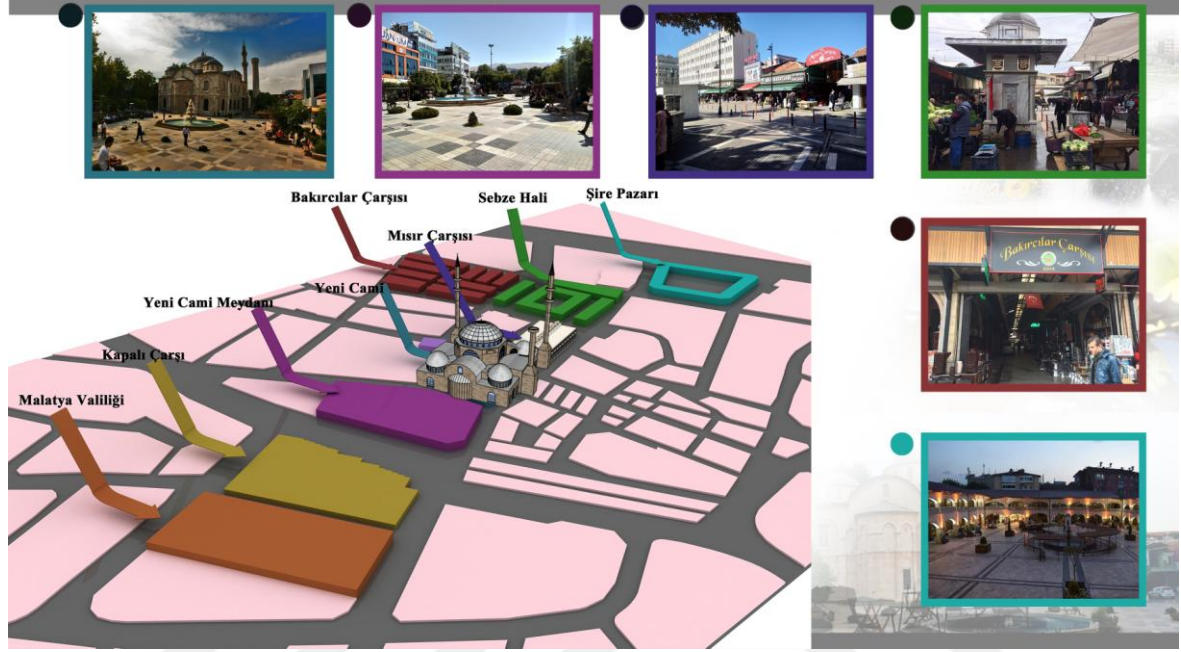
4.2. Yeni Cami Hafıza Mekanı Bileşenleri

Sözlü tarih görüşmelerinde, o bölgede yaşayan kentlilerin belleğinde yer etmiş olan, Yeni Cami ve çevresinde yer alan çarşılar hakkında 17 görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerde alansal sınırlar belirli olacak şekilde sınırlamalar yapılmış, kişilere bu alandaki gündelik yaşamlarını anlatması beklenmiştir. Görüşmeler sırasında en çok anılan mekanlar sırasıyla, Bakırcılar Çarşısı, Yeni Cami ve Şire Pazarı oluşturmaktadır.

Görüşülen Kişiler	Cinsiyet	Yaş	Görüşme Zamanı
1.	E	54	18.12.2019
2.	E	48	18.12.2019
3.	E	67	18.12.2019
4.	K	43	24.12.2019
5.	E	40	24.12.2019
6.	E	69	24.12.2019
7.	E	38	24.12.2019
8.	E	71	26.12.2019
9.	E	48	26.12.2019
10.	E	34	26.12.2019
11.	E	72	27.12.2019
12.	K	39	27.12.2019
13.	K	42	27.12.2019
14.	E	53	27.12.2019
15.	E	57	03.01.2020
16.	E	65	03.01.2020
17.	E	34	03.01.2020

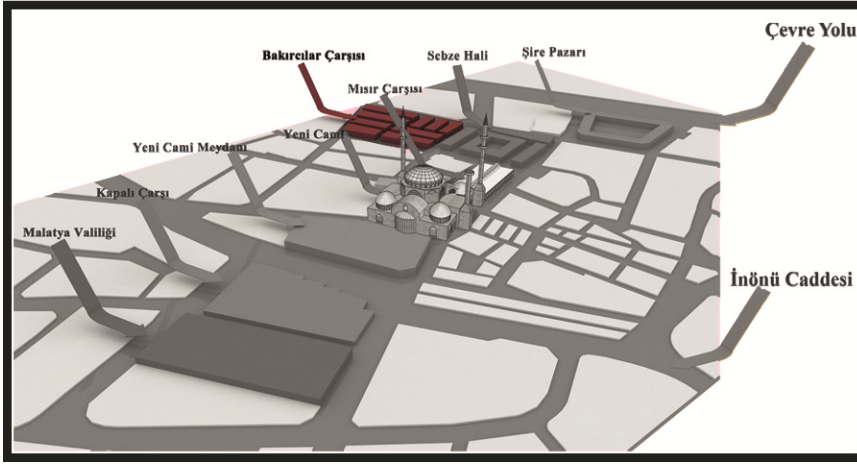
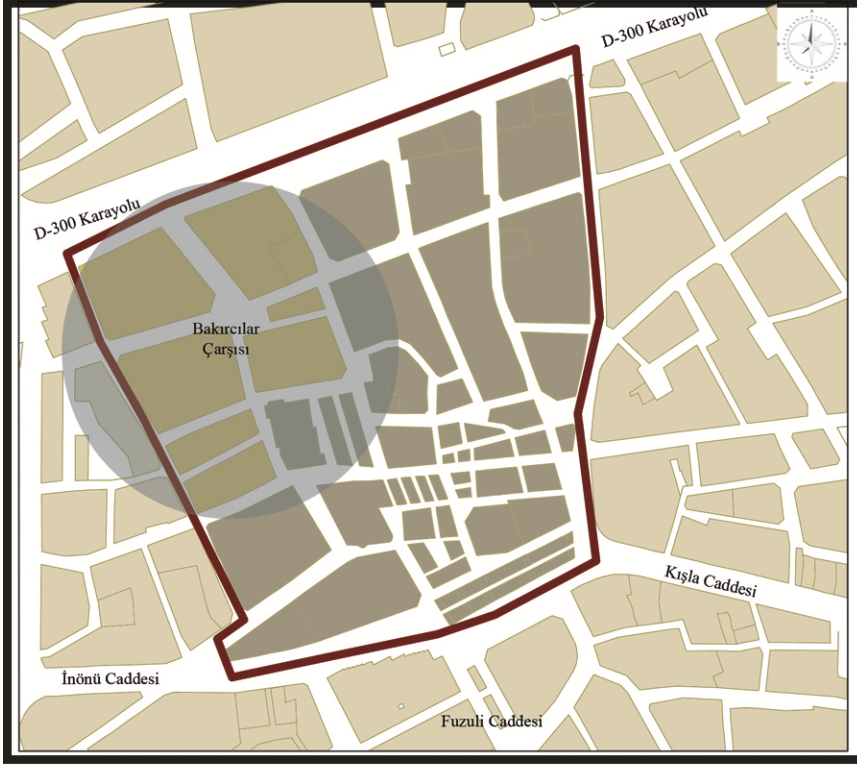
Şekil 4.16: Çalışmada Görüşme Yapılan Kişiler (Orijinal, 2020)

Gerçekleştirilen görüşmelerde kişilerin en çok referans olarak gördüğü bölge Yeni cami'nin güneydoğu kısmında yer alan ve geçmişten günümüze en çok kullanılan meydan oluşturmaktadır. Zamanla bu meydan üzerinde çalışmalar yapılmış, kentsel donatı elemanları olarak alan zenginleştirilmiştir. Bu değişim sürecinde meydana komşu olan tüm sokaklar ve yollarda yenileme işlemleri yapılmıştır.

Şekil 4.18: Yeni Cami ve meydanı Yakın Çevre Analizi (Orişinal, 2020)

Hafıza mekanı olarak önemli bir yeri olan bir diğer mekan Bakırcılar Çarşısı oluşturmaktadır. Yeni Caminin yapımından sonra mimarisi gerçekleşse de tarihi bir birikime sahiptir. Malatya'nın en eski çarşısını oluşturan bakırcılar çarşısı, içerisinde dükkanları, lokantaları, kahvehaneleri ile kentin önemli bir belleğini oluşturmaktadır. Bakırcılar Çarşısını çevreleyen binalar, oteller, iş merkezleri çarşının fiziki açıdan sınırlarını oluştururken, farklı kullanımların olması çarşıya canlılık katmaktadır. Bakırcılar Çarşısı 2012 yılına kadar hiçbir çalışma yapılmamış. 2012 yılında Çarşısının Restore işlemlerine başlanmıştır.

Şekil 4.19: Bakırcılar Çarşısı Yakın Çevre Analizi (Orijinal, 2020)

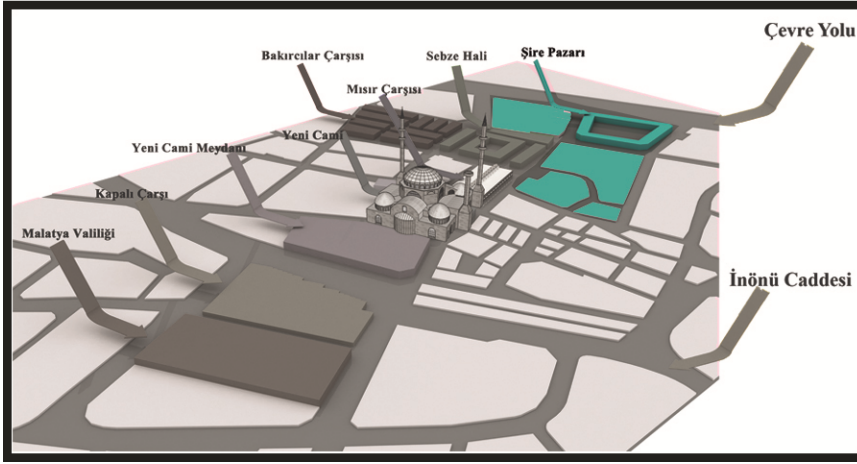
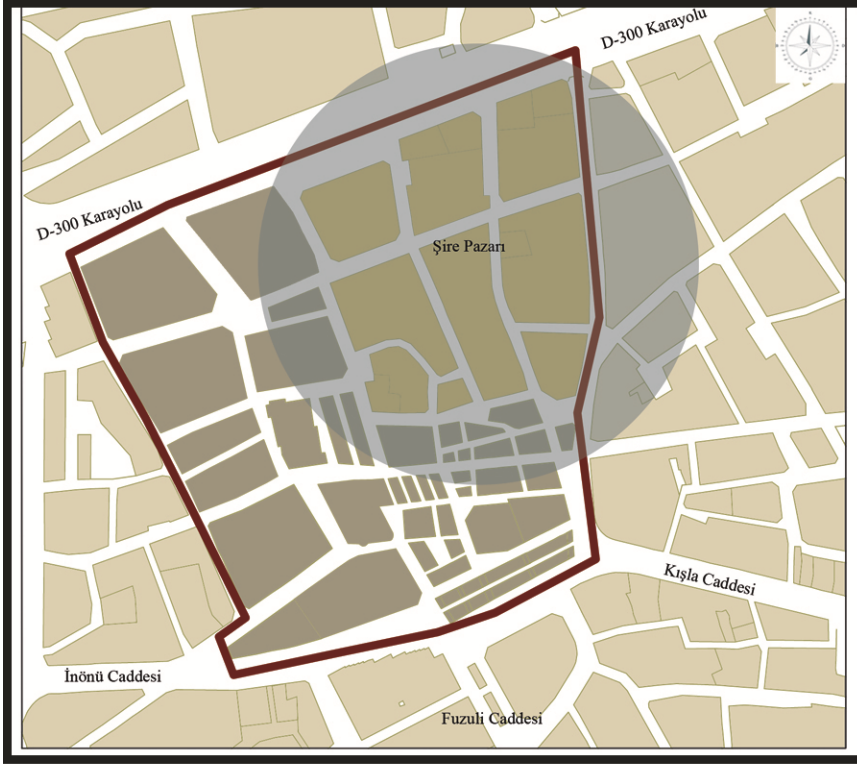

Şekil 4.20: Malatya Bakırcılar Çarşısı Restorasyon müdahalesi öncesi (URL 21).

Şekil 4.21: Malatya Bakırcılar Çarşısı Restorasyon müdahalesi sonrası (Orijinal, 2020)

Sözlü tarih görüşmelerinde, görüşmecilerin belleğinde yer edinen bir diğer yer ise Şire Pazarı olmuştur. Tıpkı Bakırcılar Çarşısı gibi Şire Pazarı’ da içerisinde geneli itibariyle kayısı toptancılarının yer aldığı iki katlı yapıdan oluşmaktadır. Giriş katında kayısı dükkanları, üst katta muhtarın ofisi, ve toptancılar yer almaktadır. Mimari özellikleri ile kervansaray benzetilen Şire Pazarı’nın dışında yer alan dükkanlarda da kayısı satış yerleri, hırdavat dükkanları, toptancılar, kahvehaneler ile gün içerisinde hep canlı bir şekilde yaşayan bir mekan niteliğinde kullanıcıların hafızasında yer etmektedir. Bakırcılar Çarşısında başlayan tadilat işlemleri ile birlikte yeni Şire Pazarının İnşasına başlanmıştır.

Şekil 4.22: Şire Pazarı Yakın Çevre Analizi (Orijinal, 2020)

Şekil 4.23: Malatya Şire Pazarı eski kullanım alanı (URL 22).

Şekil 4.24: Malatya Şire Pazarı yeni kullanım alanı (URL 23).

Sözlü tarih görüşmelerinin yapıldığı kişilerin anlatılarında bölgenin fiziksel yapısı, referans noktaları, bölgenin mekansal gelişimi, toplum içi ilişkilerin karşılıklı bir etkileşim halinde olduğu ve bu etkileşimlerle şekillendiğini ve bunlarında insanların

hafızasında önemli izler bıraktığını işaret etmektedir. Yapılan görüşmelerde, görüşülen mekanlar insanların hafızasında kimi zaman olayın geçtiği yer kimi zamanda kendisini oluşturduğu görülmektedir. Referans olarak gösterilen bölgeler kimi zaman kentsel bir öge niteliğinde, kimi zaman bir yapıyı, kimi zamanda bir sokak ve caddeyi temsil etmektedir.

Yapılan görüşmelerde Cami'nin meydanında kullanılan Pazar yerleri, dükkanlar ve mağazalara çekilerek alan eski özelliğini yitirmiş durumda oldukları dile getirilmiştir. Caminin meydanında yer alan fayton durakları yerini otobüs duraklarına bırakmıştır. Caminin kuzeyinde yer alan İnönü Caddesi ile Fuzuli Caddesi arasında yer alan ve anıtsal bir obje niteliğinde olan kavşak üzerindeki saat kulesi kaldırılmıştır. Cami ve çevresindeki alanları çevreleyen bina sayıları artarak alandaki yeşil doku hızlı bir şekilde yerini sert zemine terk etmiştir. Cami tarihi kimliğe hitap eden çarşı-Pazar-cami ilişkisini korumuş bu bütünlük bozulmadığından bölgede odak noktası olarak dikkat çekmektedir. Meydanı çevreleyen yapılar eski dönem yapılarından çıkarılarak kaplamalar ile kaplanarak tarihi doku içerisinde modern bir doku oluşturmuş ve alan içerisindeki bütünlüğünü yitirmiştir.

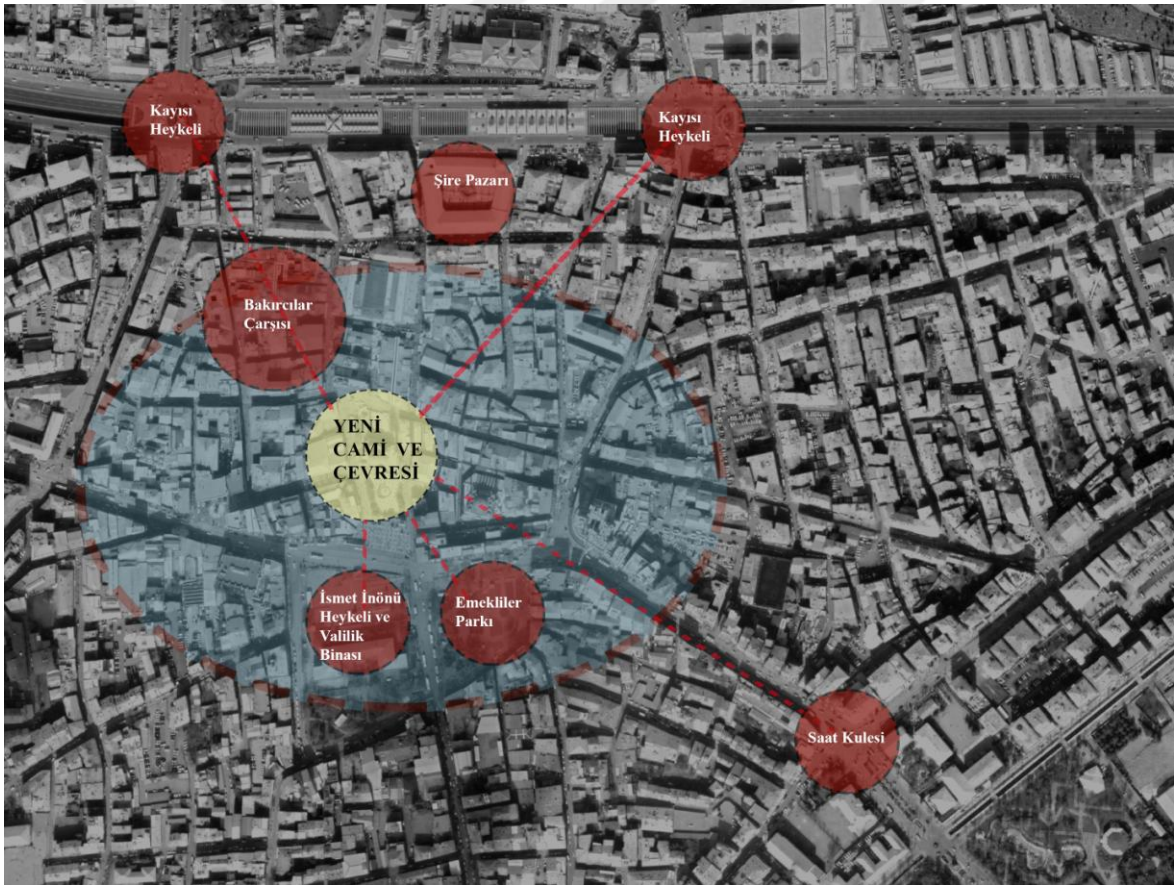
Yapılan bütün görüşmelerde ve yakın çevre analiz çalışmasında yeni cami ve çevresinin önemli mekansal bileşenlerinden, Bakırcılar Çarşısı, Şire Pazarı, Yeni Cami meydanı oluştururken, seyyar satıcılar, simitçiler, boyacılar ve çevresinde yer alan diğer esnaflar sosyal olarak kullanılan bir diğer mekansal bileşenleri oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, yeni cami ve çevresinin yakın geçmişteki mekansal yapı ve bileşenlerinin, kullanıcılarda ne kadar iz bıraktığı, bu mekanların çevresi ile olan ilişkisi, alan kullanımında gidilen değişimlerin ne derece insanları etkilediği ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlar, Yeni cami ve çevresinin nasıl geliştiğini ve bunun insanların hafızasında ne derece etki ettiğini anlamak için önemli veriler elde edilmiştir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Tez çalışmasında Yeni cami ve çevresinin işlevsel, fiziksel ve görsel değerleri incelenmiştir. Bu bölümde. Yeni cami ve çevresinin hafıza mekanı açısından değerlendirilmesi sonucunda elde edilen veriler ile bu hafıza mekanının daha etkin bir kullanıma sahip olması hedeflenmiştir. Alanda elde edilen görsel veriler, halk ile yapılan sözlü görüşmeler ve yazılı kaynak'lardan yararlanılarak tasarımsal süreç gerçekleştirilmiştir.

Alana ilişkin analiz Çalışmaları sonucunda; Yeni Cami'nin ve çevresinin tarihi doku özellikleri, odak noktaları, yollar ve çarşı merkeziyle olan ilişkisi bilgisayar çizimleriyle ortaya konulmuştur.

Şekil 5.1: Çalışma Alanı ve Yakın Çevre Analizi (Orijinal, 2020)

Yapılan analiz çalışması ve gözlemler sonucunda Yeni Cami'nin çevresinde o bölgenin odak noktasını oluşturan ve tanımlayan alanlar; İnönü Kapalı Çarşısı, İsmet İnönü Heykeli, Tarihi valilik binası, Emekliler Parkı oluşturmaktadır. Yeni Cami ile birlikte alanı tanımlayabilecek birçok odak noktası alanda yer almaktadır.

Yeni Cami hafıza-tarih ilişkisi açısından incelendiğinde 1893 de meydana gelen ve şehirde büyük yıkımlara neden olan depremde cami'nin minaresinde şerefe kadar olan kısım yıkılmıştır. Bu deprem insanlar üzerinde kötü hatıralar ile anılan bir ilişkiyi yansıtmaktadır. Cami'nin giriş kapısının yer aldığı kısımda eyvanlı kemer ve mukarnas işlemleri ile mimari özellikleri Selçuklu mimarisini yansıtmakta ve o dönemdeki tarihsel süreci insanlara sunmaktadır. Malatya Yeni Cami'nin bölgede yaşayan toplum tarafından bilinen ve kabullenilen hafıza çeşitleri bakımından geçmiş tarihi yansıtmaları ve üzerinden geçen birçok olayı taşıması, yazınsal ve sözel kaynaklar aracılığı ile toplumlar arasında sürekli bilgi alışverişinde bulunarak kolektif hafıza özelliğini taşımaktadır.

Alana ilişkin yapılan çalışmada tarihi niteliklere sahip olan Hacı Yusuf Taş Camii (Yeni Camii) alandaki egemenliğini bozmayacak düzeyde bir çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmada bütün bilgileri birleştirilmesiyle ortaya çıkan formlar, ayrıntılara doğru yönlendirilerek soyutluktan somut sonuçlara geçilmiştir. Kuramsal temeller de incelenen tarihi özellikleri ve meydan özellikleri bakımından kolektif hafıza mekanlarını oluşturan örnekler incelenerek Malatya Yeni Cami ve çevresinde önerilen tasarıma yön vermesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda; Yeni cami'nin kuzey batısında yer alan ve etrafı duvarla çevrili olan avlu ibadet amaçlı kullanıldığından avlu üzerinde bir değişiklik yapılmamıştır. Cami'nin güneydoğusunda yer alan ve halka açık olan avlu üzerinde yapılan çalışmalar;

Avlu içerisinde yer alan yer döşemeleri Tverskaya Zastava örneğinde kullanılan kilise zemin bütünlüğünü sağlayacak döşemelerin kullanılması Yeni cami'nin avlusuna da önerilen tasarıma örnek oluşturacak niteliktedir. İncelenen bu örnek doğrultusunda avlu bahçesi Bazalt küp taş döşemeleri ile değiştirilerek cami cephesinde yer alan kesme taşlar ile bir bütünlük oluşturacaktır ve diğer yaya akslarından ayrılan özel bir bölüm niteliği taşımaktadır. Avlu içerisinde yer alan altıgen yapıdaki süs havuzu Selçuklu ve Osmanlı mimarisini yansıtmalarından dolayı yapılan tasarımda da kullanılarak alanda hareketlilik kazandırılacaktır.

Alan içerisinde kullanılan kent mobilyaları, Edirne Selimiye Cami ve çevresi üzerine gerçekleştirilen tasarım örneğinde tarihi dokuyu yansıtmaları niteliği göz önünde bulundurularak ve meydan ile çevresi arasında eskiden yeniye bir algı oluşturmaları düşünülmüştür. Bu kapsamda Malatya Yeni Cami avlusunda; modern mobilyalardan uzak eski dönemi yansıtmaları kentsel mobilyalar ile hafıza olgusuna atıfta bulunmaları düşünülmüştür.

Eskişehir Hamamyolu proje örneğinde tasarlanan farklı kot farklarıyla mekansal ayrımı yansıtma özelliği vurgulanması hedeflenmiştir. Bu örnek çalışma doğrultusunda Malatya Yeni Cami'nin Avlu içerisindeki kot farklarında değişikliğe gidilmemiştir. Bu kot farklarından yararlanılarak diğer akslardan farklı kotta yer alacağı ve bu alanda mekansal ayrımları sağlayacak özel bir alan oluşturacaktır. Bu kotlar da merdiven ve rampalar kullanılarak geçişler sağlanmıştır. Merdivenler geniş boyutlarda tasarlanarak amfi olarak kullanımı da sağlanacaktır. Piazza San Michele meydan örneğinde tasarlanan amfiler çimento ve agrega taş döşemeleri ile kaplanarak zamanla oluşacak tahribatın süresini uzatmayı hedeflemiştir. Bu örnek doğrultusunda alanda tasarlanan amfilerin çimento ve agrega taş döşemeleriyle kaplanarak hem mekan da tasarlanan yer döşemelerine bütünlük sağlayacak hem de çevresi arasında zıtlık oluşturarak mekansal ayrımı yansıtması hedeflenmiştir.

Şekil 5.2: Yeni Cami avlu tasarım önerisi (Orijinal, 2020)

Şekil 5.3: Yeni Cami avlu tasarım önerisi (Orijinal, 2020)

Bruge kentinde yer alan T Zand meydanı sağlıklılaştırma çalışması örneğinde sıralı *Tilia ssp.* (İhlamur) ağaçlarını kullanarak Bruge kentinin kimliksel özelliklerini yansıtacağı düşünülmüştür. Bu örnek çalışma kapsamında Malatya Yeni Cami avlusunda yer alan bitkisel tasarımda kullanılan bitkiler Malatya'nın kimliksel özelliğini yansıtacak ve Aspuzu (Yazlık Bahçe) olarak anılan Malatya Yeni Cami'nin yer aldığı bölgenin hafıza mekanı oluşturması hedeflenmiştir. Aynı zamanda avlu içerisinde Caminin görsel olgusunu kapatmayacak genellikle boy yapmayan çalı türü olarak *Cupressus macrocarpa* Goldcrest (Limoni servi), *Buxus sempervirens* (Şimşir), *Prunus avium* (Kiraz), *Malus ssp.* (Elma), *Crataegus monogyna* (Alıç) ve yer örtücü bitki türü olarak *Rosa Ssp.* (Gül), *Syringa vulgaris* (Leylak) ve *Matricaria chamomilla* (Papatya) bitkileri kullanılmıştır. Bu tür bodur bitkilerin kullanımı ile caminin görüntüsü kapatılmayacak, insanların algılamasında kolaylık sağlayacaktır. Avlunun kot farklarıyla ayrıldığı bölümde *Prunus armeniaca* (Kayısı) kullanılarak avlu içerisindeki ilk baharda beyaz çiçekleri, yaz mevsiminde sarı kayısı ve yeşil yaprakları ve sonbaharda ise sararan yapraklarıyla mevsimsel dönüşüm etkisi sağlanacaktır. Cami çevresinde geçmişten günümüze kadar imar planına açılmış ve yapılan binalar arasında kaybolmuş konumda yer almaktadır. Yapılan yapıların dış cepheleri modern yapıları yansıtmaktadır. Caminin kesme taş yapısı ile bu yapılar arasında kopukluk oluşmakta ve alanda kötü bir görsel yansıtmaktadır. Alan içerisinde yapılan

bitkisel perdelemeler ile avlu içerisinde yer alan kişilerin bu alan ile bağlantı kurmadan alan içerisinde zamanlarını geçirmeleri düşünülmüştür.

Şekil 5.4: Yeni Cami avlu tasarım önerisi (Orijinal, 2020)

Şekil 5.5: Yeni Cami avlu tasarım önerisi (Orijinal, 2020)

Şekil 5.6: Yeni Cami avlu tasarım önerisi (Orijinal, 2020)

Yeni Cami ve çevresinde yer alan yapılar baştan sona, genelden özele irdelenerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu mekanlar üzerinde yapılacak sağlıklılaştırma çalışmalarında kullanıcı odaklı olmaları önemli boyuttur. Gaziantep Şehreküstü bölgesinde gerçekleştirilen sokak ve yapı sağlıklılaştırma çalışmalarında dört yapının bölge halkına hizmet edecek şekilde iyileştirilerek kullanıma açılması örneği referans alınarak alan çevresinde yer alan yapılar arasında öneri olarak, sosyo-ekonomik, kültürel ve mimari boyutlarda çözümler oluşturulacağı aynı zamanda Cami'nin çevresinin daha sağlıklı bir biçimde kullanılacağı önerilmektedir.

Yeni cami çevresine yönelik önerilen bu çalışmada alanın odak noktası haline gelmesi ve zamanla turizm potansiyeline sahip bir alana sahip olması düşünülmektedir. Atıf durumda bulunan Çarşı alanları içerisinde yer alan dükkan'ların yeniden işlevlendirilerek Butik oteller, el sanat atölyeleri, sokakla bütünleşen kafeteryalar gibi alanlar hazırlanarak geleneksel sokak dokusu oluşturulacağı ve modern yapılar arasında sıkışmış durumda kalan Yeni Cami ile tarihe atıfta bulunacağı düşünülmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z.** (1996). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Nisan. İstanbul.
- Aktaş, M. ve Özden, E.** (2016). Tarihi Çevrenin “Sürdürülebilirliği” Üzerine Düşünceler. 4. Uluslararası Kentsel ve Çevresel Sorunlar ve Politikalar Kongresi, İstanbul.
- Anonymous,** (2018). Korunması Gerekli Doku ve Sokakları Sağıklaştırma ve Kentsel Tasarım Projesi Teknik Şartnamesi.
- Anonymous,** (2012). Gaziantep Geleneksel Doku Canlandırma Projesi. Gaziantep.
- Anonymous,** (2013). Malatya Kent Rehberi.
- Arabacıoğlu, P. ve Aydemir, I.** (2007). Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi.
- Aslan, F., Menteş, Y.** (2019). Bir Hafıza Mekanı Örneği: Kırklareli Şeytan Deresi. 1. Uluslararası 7. Peyzaj Mimarları Kongresi. Antalya
- Bayazıt, N.** (2014). Safranbolu Evlerinin Plan Tipolojisi ve Kullanıcı İhtiyaçları Hiyerarşisi, Tasarım Kuram Dergisi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Belge, E.** (2019). Türkiye’de 2010-2017 Yılları Arasında Tarihi Çevrelerde Düzenlenmiş Mimari Yarışmalar Sonucu Ödül Almış Yeni Tasarımlarda Bağlamsal Analiz, Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Beker, A.** (2010). Building Up a Memory: Austria, Switzerland and Europe Face the Holocaust (pp: 97-119). In: Langenbacher, D., and Shain, Y. (Ed.), Collective Memory and International Relations. Georgetown University Press, Washington, D.C
- Borazan, N.G.** (2019). İsmail Tufan İle Sözlü Tarih Çalışması: Türkiye’de Gerontolojinin (Yaşlılık Biliminin) Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Booth, K.N.** (1990). Basic Elements of Landscape Architectural Design, Waveland Press. Amerika.
- Casey, E. S.** (2005). Earth-Mapping, Artists Reshaping Landscape. University of Minnesota Press, London, 242 p.

- Doğan, U.** (2008). Kentsel Tasarım Proje Yaklaşımları, Tarihi Alanlar ve Sahil Şeritlerinde Uygulanabilir Projeler; Perşembe Pazarı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Dinçer, İ.**, (2008) “Kent Ölçeğinde Koruma ve Yenileme Kavramları”, Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir Yenileme Koruma Ders Notları.
- Edgerton, G. R., Rollins, P. C.** (2001). Television Histories Shaping Collective Memory in the Media Age. The University Press Of Kentucky, USA, 372 p.
- Esen, K.** (2014). Geometrik Düzenlemelerin Trafik Problemlerinin Çözümündeki Rolü-Malatya Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Gezer, İ., Özcan, Ş., Tuğrulca, O., Özbudak, K., Korkmaz, A. Ve Kabadayı, S.** (2011). Malatya Vizyon 2023.
- Gögebakan, G.**, (2004). Fotoğraflarla geçmişte Malatya. Malatya: Malatya Belediyesi.4
- Günaçan, S., Erdoğan, E.** (2018). Tarımın kentsel politikalara entegrasyonu. Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi.
- Gündüz, O.** (1985). Çevre Düzenleme Çalışmaları Tasarım Süreci, İzmir.
- Hazır, G.** (2019). Tarihi Çevrelerde Kentsel Mekansal Koridorların İrdelenmesi Üzerine Bir Araştırma: Ankara-Hamamönü Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Hershatter, G.** (2011). The Gender of Memory: Rural Women and China’s Collective Past. University of California Press, London, 181 p.
- Işık, A, N.**,(2013). Meydan Mekânlarının Malatya Örneğinde İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Karakaş, O.** (2019). Kentsel Mekan Olarak Meydanların Mekansal Kalitesinin Ölçülmesine Yönelik Bir Araştırma: Malatya Yeni Cami Meydanı, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Keleş, R. Ve Hamamcı, C.** (1997). Çevrebilim, Ankara, İmge Yayınevi.

- Koçan, N. ve Rüzgar, H.** (2016). Kuzguncuk (Üsküdar) Tarihi Doku Koruma ve Yayalaştırma Projesi. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Langenbacher, D.** (2010). Collective Memory as a Factor in Political Culture and International Relations (pp: 13-49). In: Langenbacher, D., and Shain, Y. (Ed.), Collective Memory and International Relations. Georgetown University Press, Washington, D.C
- Langenbacher, D., Shain, Y.** (2010). Collective Memory and International Relations. Georgetown University Press, Washington, D.C, 244 p.
- Mazı, F.** (2009). Tarihi Çevrenin Korunmasında Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Etkisi Mevzuat Dergisi.
- Olick, J. K., Seroussi, V. V., Levy, D.** (2011). The Collective Memory Reader. Oxford University Press, Birleşik Krallık, 497 p.
- Özdemir, H.** (2007). Tarihi Çevrelerde Kentsel Peyzaj Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi İstanbul –Zeyrek Örneğinde Bir İrdeleme, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Bartın.
- Özden, Ö. E., Ve Görgülü, Z.,**(2006). Planlama- Koruma İlişkisi Üzerine Yeni Bir Sistem Önerisi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi e- dergisi.
- Reid, W.G.** (1987). Landscape Graphics. Whitney Library of Design. Billboard Publications, Inc, New York.
- Sazan, L.** (2014). Sözlü Tarih Çalışması: Derikli Ermenilerde ve Kürtlerde Mekan ve Hafıza, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Şahin, P.** (2008). Tarihi Çevreleri Koruma Sürecinde Yaşanan Fiziksel Ve Sosyo-Kültürel Değişim, Ankara-Ulus Tarihi Kent Merkezi İstiklal Mahallesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Topal, M.** (2019). Şehir Markası Kavramı; Malatya Örneği Üzerinde Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Toprak, A. Vd.** (2013). Malatya Havzası ve Çevresi İklim Özelliklerinin Meyveciliğe Etkisi.

- Till, K. E.** (2005). The New Berlin: Memory, Politics, Place. University of Minnesota Press, London, 281 p.
- Timür, Z.** (2019). Tarihi Çevrelerde Peyzaj Tasarımına Dair Bir Yaklaşım: Van Minua (Şamram) Sulama Kanalı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzünciyl Üniversitesi, Van.
- Uzun, G.** (1998). Temel Tasarım, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi.
- URL 1.** Erişim Tarihi: 06 Şubat, 2 http://www.west8.com/projects/culture_heritage/t_zand/ Erişim Tarihi: 06 Şubat 2020,
- URL 2.** http://www.west8.com/projects/culture_heritage/tverskaya_zastava_square_1513782823/ (Erişim Tarihi, 07 Şubat 2020).
- URL 3.** https://www.archdaily.com/922743/renovation-of-piazza-san-michele-vps-architetti?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects (Erişim Tarihi, 07 Şubat 2020).
- URL 4.** http://www.west8.com/projects/culture_heritage/lock_area_leidschendam/ (Erişim Tarihi, 09 Şubat 2020).
- URL 5.** <https://www.arkitera.com/haber/%e2%80%8byazgan-tasarim-leaf-awards-2017de-yilin-kentsel-tasarim-projesi-odulununu-kazandi/> (Erişim Tarihi, 09 Şubat 2020).
- URL 6.** <https://www.arkitera.com/haber/eskisehirde-kamusal-bir-proje-hamamyolu-urban-deck/> (Erişim Tarihi, 09 Şubat 2020).
- URL 7.** <https://www.arkitera.com/proje/hamamyolu-park-ve-meydan-duzenlemesi-hamamyolu-urban-deck/> (Erişim Tarihi, 10 Şubat 2020).
- URL 8.** <https://www.sahinbey.bel.tr/proje-d/6/394/sehrekustu-konaklari> (Erişim Tarihi, 10 Şubat 2020).
- URL 9.** <https://tr.foursquare.com/v/%C5%9Fehrek%C3%BCst%C3%BC/4ff803bce4b0cdc6b89292de?openPhotoId=5d2af3e83221cb002328c8cc> (Erişim Tarihi, 10 Şubat 2020).
- URL 10.** <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?p=7015618> (Erişim Tarihi, 11 Şubat 2020).

- URL 11.** <https://www.sabah.com.tr/gaziantep/2015/04/14/sahinbeyde-tarih-yeniden-canlaniyor> (Erişim Tarihi, 11 şubat 2020).
- URL 12.** <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/selimiye-camii-cevre-duzenleme-projesi-onaylandi-443721.html> (Erişim Tarihi, 11 şubat 2020).
- URL 13.** <https://v3.arkitera.com/yp415-edirne-belediyesi-selimiye-camii-ve-cevresi-ulusal-kentsel-tasarim-proje-yarismasi-.html?year=&aID=2799> (Erişim Tarihi, 11 şubat 2020).
- URL 14.** <http://www.promim.com/tr/oduller/yarismalar/kalekapisi-ve-cevresi-kentsel-tasarim-proje-yarismasi-1> (Erişim Tarihi, 12 şubat 2020).
- URL 15.** <http://www.mimdap.org/?p=123953> (Erişim Tarihi, 12 şubat 2020).
- URL 16.** <https://t24.com.tr/haber/acele-kamulastirma-karari-verilen-balbey-mahallesi-icin-secim-oncesi-geri-adim,811830> (Erişim Tarihi, 12 şubat 2020).
- URL 17.** <https://onedio.com/haber/1930-yillarda-kayisi-kenti-malatya-427616>, (Erişim Tarihi, 12 Kasım 2019).
- URL 18.** <https://onedio.com/haber/1930-yillarda-kayisi-kenti-malatya-427616>, (Erişim Tarihi, 12 Kasım 2019).
- URL 19.** <https://onedio.com/haber/1930-yillarda-kayisi-kenti-malatya-427616>, (Erişim Tarihi, 12 Kasım 2019).
- URL 20.** <https://onedio.com/haber/1930-yillarda-kayisi-kenti-malatya-427616>, (Erişim Tarihi, 12 Kasım 2019).
- URL 21.** <https://malatyacadde.com/foto-galeri/malatya-eski-bakircilar-carsisi/59>, (Erişim Tarihi, 23 Kasım 2019).
- URL 22.** <https://www.busabahmalatya.com/sire-pazari-icler-acisi/> (Erişim Tarihi, 1 Aralık 2019).
- URL 23.** <http://www.hurriyet.com.tr/sire-pazari-otantik-bir-carsiya-donustu-37126635> (Erişim Tarihi, 4 Aralık 2019).
- Yalçın, Y.** Ankara Garı-Ankara Kalesi Aksı Örneğinde Özgün Kent Dokusuna Yönelik Kentsel Yenileme Çalışmasının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yılmaz, S. ve Yılmaz, H.** (1999). Peyzaj Tasarım Sürecinin Üçkumbetler Parkı Örneğinde İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi.

- Warburg, B.** (2010). Germany's National Identity, Collective Memory and Role Abroad (pp: 51-70). In: Langenbacher, D., and Shain, Y. (Ed.), Collective Memory and International Relations. Georgetown University Press, Washington, D.C
- Walker, T.D.** (1990). Residential Landscaping I. Van Nostrand Reinhold, New York.
- Zakar, L., Eyüpgiller, K.K.,** (2015). "Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri", İstanbul.
- Zerubavel, E.** (2003). Time Maps: Collective Memory and the Social Shape of the Past. The University of Chicago Press, Chicaco and London, 181 p.
- Zülfikar, Ç.** (2012). Tarihi Kentsel Çevrenin Korunmasında Stratejik Planlama Yaklaşımı: Bakırköy-Yeşilköy Köyiçi Koruma Alanı Örneği. Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, İstanbul.

EKLER

Ek 1

ÖZGEÇMİŞ

1.KİŞİSEL BİLGİLER:

Ad Soyad: Burak KURUÇAYLI
Doğum Tarihi: 25.02.1992
Doğum Yeri: Malatya

2.İLETİŞİM BİLGİLERİ:

Adres: Büyük Mustafa Paşa Mah. Zıpcıoğlu Cad. Duyar Ap.

No:43/12 Battalgazi/Malatya

Telefon: 0 537 250 61 19

e-posta: burak.kurucayli@hotmail.com

3.İŞ DENEYİMLERİ :

Ünvanı	Kurum	Yıl
Stajyer	Toprak Peyzaj: Ankara Asfaltı İşkur yanı Yeşilyurt/ Malatya	2014-2015
Stajyer	Bordo Peyzaj: Çilesiz Mah. Fahrikayahan Bulvarı Yeşilyurt/ Malatya	2015-2016
Modelleme Uzmanı	İnci İnşaat ve Mimarlık: İzzetiye Mah. Atmalı Sok. Vilayet Parkı Karşısı Battalgazi/ Malatya	2017-2019

4.DİL BECERİLERİ :

Yabancı Dil	Okuma	Yazma	Konuşma
İngilizce	4	4	3

5.BİLGİSAYAR BİLGİLERİ:

- AutoCAD
- Sketchup-Vray
- 3Ds MAX- Vray
- Photoshop
- Lumion

- Office

6.YAPILAN PROJELER :

- Karayolları Semt Parkı Peyzaj Tasarım Projesi (Öğrenim Dönemi)
- Elmas Evleri Peyzaj Tasarım Projesi (Öğrenim Dönemi)
- Özdemir Villası Peyzaj Tasarım Projesi (Öğrenim Dönemi)
- İnönü Üniversitesi Merkez Kampüsü Sosyal Yaşam Alanı Peyzaj Tasarım Projesi (Öğrenim Dönemi)
- İnönü Üniversitesi Merkez Kampüsü Kuzey Gelişim Alanı Fikir Projesi (Öğrenim Dönemi)
- Karakavak Kent Parkı Peyzaj Tasarım Projesi (Öğrenim Dönemi)
- İnönü Üniversitesi Master Plan Çalışması (Öğrenim Dönemi)
- Ekap Evleri Konut Projesi Yeşiltepe
- Toki Peyzaj Uygulama Projesi
- Çamlıca Okulları Mimari proje ve cephe tasarımı
- Kırk Kardeşler Mezarlığı Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon-Peyzaj Tasarım Projesi
- Usta Şagird Künbedi Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon-Peyzaj Tasarım Projesi
- Battalgazi Makamı Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon-Peyzaj Tasarım Projesi
- Cevat Çobanlı Paşa Konağı Müzesi İç Mekan Çalışması
- Seher Atmaca Konağı Müzesi İç Mekan Çalışması
- Sudan-Afrika Toplu Konut Projesi
- Malatya Jandarma Ek Hizmet Binası Mimari Projesi
- Elazığ Toplu Konut Villa Bina Cephe Modellemesi

7.YER ALINAN YAYINLAR :

1.1.1.1. **Aslan F., Ateş O., Kuruçaylı B., Akdoğan Ş.** (2018) Ekolojik Tasarım Kriterlerine Göre Cadde Peyzajı İyileştirme Modeli: Malatya İnönü Caddesi Örneği. V. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi, 2-3 Kasım 2018, Antalya, Türkiye.

1.1.1.2. **Aslan F., Ateş O., Kuruçaylı B.** (2018) Malatya İli Kentsel Akustiğin Yakalanması Niteliğinde İşitsel Peyzaj Yaklaşımı. V. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi, 2-3 Kasım 2018, Antalya, Türkiye.